

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра англійської філології та міжкультурної комунікації

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ЖІНОК-ПОЛІТИКІВ 20-21 СТОЛІТТЯ

Кваліфікаційна робота
Освітнього рівня «магістр»
студентки II курсу
ОП «Англійська мова та література»
Галузь науки – 03 «гуманітарні науки»
Спеціальність – 035 «філологія»
Король Аліни Віталіївни

Науковий керівник:
кан. філол. н., доцент Каптюрова О.В.

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри англійської філології
та міжкультурної комунікації
Протокол № 4 від 17.11.2022
Завідувач кафедри _____ проф. Белова А.Д.

КИЇВ
2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	6
1.1.Поняття політичного дискурсу.....	6
1.2.Поняття індивідуального стилю в лінгвістиці.....	11
1.3.Гендерні особливості мовлення жінок	14
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В АСПЕКТІ ФЕМІННОСТІ.....	28
2.1.Лексико-семантичні засоби жіночого мовлення.....	28
2.2.Синтаксичні засоби виразності у промовах жінок-політиків.....	40
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. ДИСКУРСИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ЖІНОК-ПОЛІТИКІВ ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ.....	47
3.1. Особливості прагматичних стратегій мовлення Маргарет Тетчер	47
3.2. Специфіка дискурсивних стратегій мовлення Гіларі Клінтон.....	61
3.3. Аналіз політичних промов Терези Мей	68
Висновки до розділу 3.....	84
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТКИ.....	101
SUMMARY.....	104

ВСТУП

Інтерес до особистісного аспекту вивчення мови, до людини, її внутрішнього світу, її свідомості та підсвідомості зародився ще в ХХ столітті, але зріс останніми роками у багатьох наукових сферах – у лінгвістиці, психології, філософії, PR-менеджменті та лінгводидактиці. Центром вивчення стає не просто *homo sapiens* як індивід, але особистість, що володіє складним внутрішнім світом. У сучасній науці закріплюється ідея про те, що мова та людина нероздільні – мова не існує поза людиною, і людина не існує поза мовою.

Антропоцентрична парадигма є провідною у сучасній лінгвістиці. Одне з її головних завдань полягає у вивченні мовної особистості у різних аспектах. Незважаючи на те, що феномен мовної особистості став звичним і поширеним, досі не існує його єдиного трактування. У мовознавстві мовна особистість у рамках автономної науки – лінгвоперсонології, об'єктом якої є суб'єкт та її мовні прояви. Становленню цієї науки послужили теоретичні основи теорії мовної особистості.

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що вивчення авторитетної особистості, жінки-політика становить особливий інтерес з появою все більшої кількості жінок-політиків на світовій політичній арені. Не менш актуальною є проблема цілісного конструювання реальності окремою мовною особистістю та впливу різних аспектів її соціального прояву (статус, гендерна приналежність, національність, вік, інтереси тощо) на дане конструювання.

Основи теорії політичного дискурсу були закладені представниками кембриджської та оксфордської філософських шкіл у 50-ті роки ХХ ст, які здійснили аналіз лінгвістичного контексту суспільної думки. Серед класичних робіт з цієї проблематики можна відзначити праці Т. А. ван Дейка, Р. Барта, М. Фуко, Ю. Хабермаса тощо. Істотний внесок у вивчення

феномена мовної особистості зробили F.H. Allport, R.B. Cattell, A. Duranti, A. Foley, A. Thomas та ін.

Мета даного дослідження полягає у виявленні та аналізі основних особливостей прояву мовної особистості Маргарет Тетчер, Гіллари Клінтон, Терези Мей та цілісному конструюванні мовної особистості жінки-політика, що проявляється в контексті їх публічних виступів та інтерв'ю.

Об'єкт дослідження – вербально-семантичний, лінгвокогнітивний, мотиваційний рівень мовної особистості політичного лідера Великобританії Маргарет Тетчер, экс-кандидата в президенти Гіллари Клінтон, экс-прем'єр-міністра Терези Мей.

Предмет дослідження – мовні засоби репрезентації основних рівнів мовної особи Маргарет Тетчер, Гіллари Клінтон, Терези Мей.

Мета, об'єкт та предмет дослідження зумовлюють постановку та вирішення наступних завдань:

- з'ясувати поняття індивідуального стилю в лінгвістиці;
- визначити гендерні особливості мовлення жінок;
- виявити мовленнєві маркери специфіки поведінки жінок;
- визначити лексико-граматичні особливості політичного дискурсу англійської мови в аспекті фемінності;
- дослідити мовлення жінок-політиків XX-XXI століття.

Мета та завдання дослідження визначають вибір **методів дослідження**. На різних етапах аналізу використовувався метод суцільної вибірки, семантичний метод, контекстуальний та метод мовного портретування.

Матеріал дослідження публічні промови Маргарет Тетчер, Гіллари Клінтон, Терези Мей.

Практичне значення роботи полягає у можливості використовувати результати та матеріали дослідження у спецкурсах з міжкультурної комунікації, лінгвокраїнознавства Великобританії та США, на заняттях з дискурсології, а також для написання рефератів та курсових робіт з проблеми мовної особистості.

Матеріалом дослідження послужили тексти публічних виступів та інтерв'ю Маргарет Тетчер, Гіллари Клінтон, Терези Мей, розміщені в інтернет-джерелах.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Поняття політичного дискурсу

Між політикою і мовою існує тісний зв'язок. Сьогодні надзвичайно важливу роль відіграє мова в політичному житті суспільства. Аналіз ролі мови в політиці знаходиться в центрі уваги філософів, політологів, психологів, соціологів, лінгвістів, вчених, політичних, громадських діячів та вчених всього світу [37; 38; 39; 41; 44; 66-68; 70]. Здатність мови активно впливати на політичні процеси людством усвідомлена лише порівняно недавно. У соціальному конструктивізмі, започаткованому у 60-х рр. XX ст. працями П. Бергера та Т. Лукмана, дістала переконливе обґрунтування спроможність понять, термінів, мовних зворотів бути знаряддям політичної мобілізації і потужним інформаційним ресурсом політичних структур. Специфічність мови полягає в тому, що, належачи до т. зв. вторинних систем, вона є не лише витвором суспільства, але й активним чинником його самоорганізації. Мова «матеріалізується» у діях і вчинках людей і виступає як головне знаряддя соціалізації й самоідентифікації, виконуючи ряд функцій – ідентифікаційну, естетичну, номінативну, культуротворчу та інші. [17].

Ю. Заблоцький блискуче прояснив також і ту очевидну істину що «мови, як люди, не можуть досягати перемоги, не приносячи на вівтар певних жертв». Внаслідок символізації суспільної функції мови її роль впродовж усієї історії людства була швидше роз'єднуючою ніж об'єднуючою» [12].

На сучасному етапі розвитку суспільства мовну картину світу і мовну свідомість людей визначає політичний дискурс. Тісна єдність політичного мислення, політичної комунікативної дії і мовної форми робить політичний

дискурс об'єктом досліджень таких дисциплін як політологія, психологія, філософія, соціологія, економіка, теорія комунікації. [22, с.15].

В останні десятиліття ця галузь знання потрапила в сферу пильної уваги лінгвістів. Інтерес до вивчення політичного дискурсу призвів до появи нового напрямку в мовознавстві – політичної лінгвістики. "У низці подій 20-го століття точкою відліку для становлення політичної лінгвістики стала I світова війна, яка призвела до небачених людських втрат і кардинальної зміни світовідчуття людства ..." [2, с. 32]. Після цієї історичної події лінгвісти зацікавилися "мовою політики" [2, с.34].

Політичний дискурс став предметом особливої та навіть прискіпливої уваги лінгвістів саме у той період, коли політична комунікація набула рис засобу маніпулювання свідомістю.

Кількість праць, присвячених дискурсу (в тому числі і політичного дискурсу), нараховує вже сотні наукових досліджень зарубіжних і вітчизняних авторів, які мають певний світоглядний і теоретико-методологічний підхід і свій оригінальний погляд на проблему.

Величезна кількість думок з приводу поняття "політичний дискурс" і методів його дослідження є серйозним аргументом, який підтверджує стабільно високий інтерес до проблематики дискурсу.

Перш за все необхідно розглянути наступні ключові терміни: "дискурс" і "політика".

Так, В.Чернявська під дискурсом розуміє цілеспрямовану дію, яка залежить від екстралінгвістичних факторів; дію, представлену в лінгвістичному плані і здатну вплинути на свідомість учасників комунікації [36, с.21].

Дискурс включає в себе і відображає специфічний збіг таких обставин, при яких і для яких він був створений: комунікативні наміри автора; взаємини автора і адресатів; всілякі обставини, "значимі" і випадкові; ідеологію і стилістичний клімат епохи загалом, конкретного середовища, конкретних особистостей, яким адресовано повідомлення; жанрові та

стильові риси повідомлення та комунікативної ситуації; асоціації з попереднім досвідом, що потрапили в орбіту певної мовленнєвої дії [36, с. 25].

З огляду на ці фактори і обставини, а також їх комбінації з відповідними лінгвістичними засобами, виділяються певні види дискурсу. З одного боку, це національні дискурси (наприклад, український, англійський, німецький і т.д.), з іншого – такі види, як поетичний, науковий, політичний, економічний, педагогічний.

Головним критерієм існування другої класифікації є те, що всі ці види дискурсу виділяються в рамках одного з національних дискурсів. На думку К.Серажим, вони «не є окремими типами дискурсу, але лише деякими модифікаціями останнього, що певним чином адаптовані відповідно до тієї сфери, в якій він функціонує» [31, с.6].

Відповідно до класифікації видів дискурсу, запропонованій Л.Нагорною, дискурс поділяють на два основних типи: персональний (особистісно-орієнтований), в якому мовець виступає як особистість у всьому багатстві свого внутрішнього світу, і інституціональний (статусно-орієнтований), в якому мовець виступає як представник певного соціального статусу [24, с. 20].

В основі першого типу дискурсу лежать монологічне спілкування, прагнення вийти на скорочений його вид при близькій дистанції. А мовленнєва взаємодія представників соціальних груп один з одним, тобто спілкування в рамках статусно-рольових відносин, передбачає другий тип.

На сучасному етапі виділяються наступні види інституційного дискурсу: політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний, масово-інформаційний тощо.

Цей список не є строго фіксованим, як підкреслює С.Лазарев, його можна як змінити, так і розширити, оскільки суспільні інститути істотно відрізняються один від одного і не можуть розглядатися як однорідні явища;

вони історично мінливі, можуть зливатися один з одним і виникати як різновиди в рамках того або іншого типу [19, с.150].

Переходячи безпосередньо до предмету нашого дослідження – "політичного дискурсу", слід зазначити, що під "політикою" розуміється наука; мистецтво; сфера діяльності; особливий вид соціальної комунікації [15, с.238].

Розглянувши визначення, дані політичного дискурсу різними авторами, зупинимося на визначенні, яке дано О.Дмитрук : «Політичний дискурс – це сукупність всіх мовленнєвих актів, а також публічних правил, традицій і досвіду, ситуативно детермінованих і виражених у формі мовних утворень, зміст, суб'єкт і адресат яких належать до сфери політики» [9, с. 52].

Під змістом політичного дискурсу автор розуміє поєднання всіх його ознак, тобто ознак, загальних для всіх жанрів даного дискурсу, що відрізняють його від інших типів дискурсу. Створення чіткої системи таких дистинктивних ознак є досить складним, оскільки вони являють собою рухливий каркас, особливості якого підкоряються типу і специфіці конкретного дискурсу.

Підтвердити той факт, що політичний дискурс не обмежується суто діалогічним мовленням комунікантів, допомагає відокремлення Т.Ващук форм політичного дискурсу від формальних, комунікативних, інтенціональних та інших факторів. Розрізняють політичний дискурс за формою («усний і письмовий»), фактором мовця («адресат прямий і непрямий»), за метою («інформативний, переконливий, образний, мотиваційний, експресивний»), за фактором адресата («особисті та масові адресовані»), за сферою діяльності («телебачення, газети та журнали, радіо, реклама, PR») [5].

Інтерв'ю з політиками, їхні виступи, офіційні заяви функціонують як усний політичний дискурс, але політичні тексти, опубліковані через ЗМІ, входять до письмового політичного дискурсу. Агітаційні брошури,

памфлети, графічні тексти, поштова кореспонденція також вважаються політичним дискурсом.

Окрім зазначеного, О.Бикова О зазначає, що будь-який матеріал, у якому йдеться про політику, слід називати «політичним дискурсом» [3, с. 43].

Сучасні мовознавці використовують терміни «політичний дискурс» і «політичне мовлення». У лінгвістиці є суперечки щодо використання цих двох концепцій. Серед дослідників, які вживають термін «політичне мовлення», Н.Кондратенко знаходить характерні риси: термінологічність лексики, особлива структура дискурсу та його застосування [16, с.180].

Однак не можна не згадати про індивідуальні ознаки, властиві тільки цьому конкретному виду дискурсу. Так, наприклад, специфічними характеристиками політичного дискурсу є агональність, агресивність, ідеологічність і театральність [21].

Осмилення проблематики політичного дискурсу вимагає вивчення вже накопиченого досвіду в цій царині, знайомства з основними трактуваннями дискурсу і аналізу усталених теоретико-методологічних підходів.

Таким чином, за роки досліджень склалося кілька науково-методологічних напрямків, кожне з яких є оригінальним трактуванням дискурсу, його теоретичної моделі і способів вивчення.

Отже, можна сказати, що середина ХХ століття стала важливим етапом у розвитку гуманітарних дисциплін. Проведений аналіз переконливо демонструє, що в царині досліджень політичного дискурсу йде активне накопичення і осмилення теоретичної бази. При цьому чітко проглядаються тенденції посилення зв'язку між політичними та мовними явищами, а також більш глибокої спеціалізації теорій політичного дискурсу.

1.2. Поняття індивідуального стилю в лінгвістиці

Зміна наукової парадигми у мовознавстві у другій половині ХХ століття – так званий антропологічний поворот – призводить до актуалізації питання зв'язку людини та мови. При цьому найбільший дослідницький інтерес зосереджується на вивченні комунікативно-мовленнєвої поведінки представників професійних груп, проблемі інституційної (дискурсивної) мовної особистості. Не залишається поза увагою і сфера політичної комунікації. Дослідники розглядають *homo politicus*, з одного боку, як носія індивідуальних мовно-поведінкових характеристик, з іншого боку – як тип інституційної особистості, що несе у собі ознаки групової належності. Вивчення людини політичної здійснюється в різних аспектах і в межах лінгвістичних напрямів – когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, прагматики та ін. [31, с.5]. Закономірно, що найбільша кількість публікацій присвячена дослідженню промови політичних лідерів: президентів Д.Байдена, Д. Трампа, британського экс- прем'єр-міністра Т. Мей тощо.

Водночас політичні постаті дрібнішого рангу також нерідко стають об'єктом дослідницького інтересу, оскільки свою лінгвістичну унікальність політики демонструють незалежно від становища державної владної ієрархії. Так, зустрічаються роботи, у центрі уваги яких лідери політичних партій та яскраві представники жінок-політиків: Х. Клінтон, А. Меркель, Н. Пеллосі та ін.

Дослідники публічного мовлення політиків зосереджують увагу на різних лінгвістичних аспектах – комунікативних стратегіях і тактиках, засобах вербального впливу та маніпулювання тощо. У рамках дослідження ідіостилу політика також вивчається функціонування форм і засобів комічного, розкриваються механізми створення комічних ефектів, аналіз потенціал. О.Луньова зазначає, що термін «лінгвополітична персонологія», орієнтований саме на політичну комунікацію, вперше був вжитий А.Чудіновим для характеристики комплексного дослідження образу політика

як об'єкта мовної концептуалізації фрагментів сучасної мовної картини світу. Згодом термін став використовуватися й для позначення напрямів сучасної політичної лінгвістики, вивчає специфіку проявів професійної мовної особистості у політичній сфері [20].

У найбільш загальному вигляді об'єкт дослідження лінгвополітичної персонології – це професійна комунікативна діяльність у політичній сфері. Відповідно предметом дослідження слід вважати співвідношення інституційного та індивідуального у професійній комунікативній діяльності політика. Залежно від практичних завдань та методологічних установок лінгвіста предметом вивчення у конкретних публікаціях стають лінгвокогнітивні, прагматичні та інші особливості публічної мовної практики політика у співвідношенні з характеристиками політичної сфери комунікації. Так, серед західних учених, які займаються питаннями індивідуальних дискурсивних практик у політичній сфері, найбільшою популярністю користуються когнітивний аналіз [51] та критичний дискурс-аналіз [46].

Поняття «мовна особистість» було створено шляхом проектування його на поле лінгвістики як міждисциплінарний термін, значення якого поділяється на філософські, соціологічні та психологічні погляди на сукупність соціально важливих фізичних і психічних властивостей особи, що складає її якісне визначення [27, с.18].

У мовознавстві В. Гумбольдт [48] одним із перших заговорив про мовну особистість. Лінгвіст Л. Вайсгербер [69] підтверджує довічну залежність людини від рідної мови, а також взаємозв'язок рідної мови з духовним становленням людини. З цього приводу О. Луньова зазначає, що: «Особистість знаходиться в центрі співвідношення культури і мови, діалектики їх розвитку. Так про особистість говорити можна лише як мовну особистість, втілену в мові» [20].

Отже, соціальна природа мови полягає в тому, що вона існує насамперед у мовній свідомості – колективній та індивідуальній. Відповідно, носіями культури в мові є мовна спільнота та особистість.

Колектив як раса й особистість є крайніми точками на звичній шкалі мовної свідомості. Мова сама по собі невід'ємний компонент свідомості, його інструмент і виступає посередником між особою та образом світу, який вона відображає в мовних формах. Це зв'язок людини зі світоглядом, що міститься в мові, говорить про коло ідей, образів і понять, які укладені в мові. Кожна людина змушена вивчати свій спосіб розуміння світу та мовних явищ. Мова конкретної людини не існує сама по собі. Вона утворена мовою інших людей, які належать до однієї нації та мають спільну культуру і традиції.

Крім того, поняття «мовна свідомість», споріднене поняттю «мовна особистість», відображені в працях І.А. Бодуен де Куртене, Р.О. Якобсона та ін. Таким чином лінгвістика вийшла на вивчення людини, яка володіє мовою, до вивчення мовної особистості. Безпосереднім носієм мовної свідомості є мовна особистість, тобто людина, яка існує в мовному просторі – у спілкуванні, у стереотипах поведінки, зафіксованих в мові, у значеннях мовних одиниць і в значеннях текстів [41, с.153].

У стилістичному словнику поняття ідіостилю сприймається як «сукупність домінуючих відмінних властивостей мови індивіда, які у вживанні мовних одиниць – як і якісному, і у кількісному відношеннях - у межах даного функціонального стилю, жанру, текстової категорії тощо.» [6, с.196].

Так, М. Едельман визначає стиль як «the particular way in which utterances and activities are performed in their context of use» (спосіб реалізації висловлювань і дій у конкретному контексті) [49, с.137].

Вочевидь, під час аналізу суспільної мовної практики сучасних політичних діячів невербальний компонент має важливе значення й більшою чи меншою мірою входить у сферу інтересів дослідника-лінгвіста. Іншим важливим, з цього погляду, уточненням поняття «ідіостиль» стосовно політичного дискурсу стає облік функціональної значимості застосовуваних політиком мовних засобів. Іншими словами, характеризуючи ідіостиль

політика, лінгвіст неминуче виходить за межі власне стилістики в царину функціональної стилістики та прагматики, оскільки арсенал мовних засобів, що застосовується політиком, оцінюється не тільки з точки зору художньо-естетичної функції, а й щодо широкого спектру прагматичних завдань, що мають часом значно більшу значущість, ніж просто демонстрацію лінгвістичної креативності автора політичного тексту.

Зрештою, ще одне важливе уточнення. Як ми вже зазначали, політичний діяч є інституціональним типом особистості, обумовленим як стабільними ознаками інституційного дискурсу, так і персонально значущими характеристиками. Тому, поняття ідіостиль політика також має розглядатися з урахуванням специфіки як об'єктивних чинників дискурсотворчого порядку - жанру, модусу тощо, а й у цілому з урахуванням особливостей сфери політичної комунікації на конкретному етапі її історичного розвитку.

Іншими словами, ідіостиль політика має аналізуватись виключно в контексті сучасних тенденцій розвитку політичного дискурсу, тобто з урахуванням таких його характеристик, як демократизація мови, розважальність, агресивність тощо.

1.3. Гендерні особливості мовлення жінок

Характер мовленнєвого спілкування, його стратегія, стиль, тональність значною мірою залежать від гендерних, чи соціостатевих, й комунікативних статусів учасників спілкування.

На мовленнєву поведінку жінок і чоловіків суттєво впливають два фактори: психофізіологічні особливості та гендерні стереотипи, тобто механізми, що забезпечують закріплення та трансляцію гендерних ролей від покоління до покоління.

Під гендером (від англ. gender – рід, стать) розуміють стан людини з розподілу соціальних функцій, форм діяльності, специфічної поведінки,

культурних норм тощо [6, с.144]

Гендер створюється суспільством як організована модель соціальних відносин між жінками та чоловіками, що визначає їх роль і місце в суспільстві та його складових, таких як сім'я, політика, культура, економіка, освіта, релігія. Як продукт зростання культури і соціуму гендер має ознаки інституційності, ритуалізованості, релятивності та конвенційності.

Сучасна лінгвістика переживає своєрідний гендерний бум, а тому можна говорити про накопичені ідеї, дослідження та експерименти, з оглядкою на становлення лінгвістичної гендерології, оскільки гендер закорінений в умови життя, реалії, норми і традиції певної культури» [10, с. 36].

Лінгвістичні дослідження в царині гендеру – це прояв гендеру в мові, його вплив на комунікативну поведінку. Гендерний аналіз був започаткований у 70-х роках ХХ століття у британській (Л. Ірігарей, Ю. Крістева) та американській лінгвістиці (Д. Камерон, Р. Лакофф). У 80-х роках ХХ століття адепти гендерних студій вивчали не лише проблеми експлікації жіночої історії, жіночої психології, але і проблеми всебічного дослідження маскулінності і фемінності [9, с. 50]. Протягом останнього десятиріччя гендерна проблематика активно досліджується у вітчизняному (Н. Д. Борисенко, О. Л. Бессонова, Н. А. Карпенко, О. Л. Козачишина, Ю. Г. Ковбаско, Т. А. Космеда, І. І. Морозова, А. П. Мартинюк, Т. Ф. Осіпова, К. В. Пищикова, Л. М. Саліонович, О. М. Холод, О. В. Халіман та ін.) та зарубіжному (А. Наннінг, Д. Таннен, І. О. Трейсі та ін.) мовознавстві.

Гендер вивчається в межах лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, концептології, етнолінгвістики [10; 13; 14; 17].

Уперше термін *гендер* у значенні «соціальна стаття, на відміну від біологічної статі» уведений американським психоаналітиком Р. Столлером у 1968 р. в праці *Стать і гендер: про розвиток маскулінності й жіночності*. Підґрунтя для проведення тендерних досліджень мови було закладене в праці Ф. Маутнера *Внесок до критики мови* (1913), де характеризуються особливості мовлення носіїв німецької мови, зумовлені статтю. Не менш

важливу роль відіграла праця О. Єсперсена *Language: Its Nature, Development and Origin* (1922), в якій розкривається значущість гендерного аспекту в мові, розглядається різниця між мовленнєвою поведінкою чоловіків і жінок, виділяються головні особливості жіночої мовленнєвої поведінки. Теоретичною базою для вивчення гендеру послуговували й статті Е. Сепіра (1929) [57, с.195-215].

У понятійний апарат науки категорія *гендеру* була введена наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. XX століття та вживалася спочатку в історії, соціології, психології. Поштовхом для активного проведення тендерних досліджень послужувало посилення вагомості *Нового жіночого руху* в Німеччині та США. Однак вони були однобічними і тому названі феміністською лінгвістикою або феміністською критикою мови. Вже на початку 90-х років *гендер* отримує термінологічний науковий статус у соціології, політології, культурології, а дещо пізніше – і в мовознавстві. Сьогодні *гендер* вважається одним із перспективних й актуальних напрямів соціолінгвістичних, психолінгвістичних, лінгвокультурологічних, текстових, прагмалінгвістичних та антропоорієнтованих досліджень. Більш того, він набуває статусу окремої галузі мовознавства - лінгвістичної гендерології, або гендерної лінгвістики.

У дослідженні поняття *гендер* існують різні підходи, тому й дефініції цього поняття різняться.

Встановлено, що кожна людина має два типи статі: біологічну стать (*sex*) та соціокультурну стать (*gender*). Біологічна стать представляє собою сукупність анатомічних та фізіологічних ознак, завдяки яким можливо визначити чоловіка чи жінку [4].

Гендер, або ж соціокультурна стать людини - це сукупність соціальних очікувань та норм, цінностей та реакцій, що формують окремі риси особистості. Гендерний фактор є важливою характеристикою особистості, адже враховується природна стать людини та результати впливу соціального оточення. Він впливає на усвідомлення особистістю своєї ідентичності з

іншими людьми та на визнання мовця членами суспільства [10, с. 38].

На відміну від біологічної статі, гендерний статус та гендерно зумовлені моделі поведінки задаються не природою, а «конструюються суспільством» [4].

Гендерні відношення є важливим аспектом соціальної організації суспільства. Вони відображають її системні характеристики та визначають ставлення людей один до одного. Гендерні відношення фіксуються в мові як культурно зумовлені стереотипи, що впливають як на поведінку особистості, в тому числі й на мовленнєву, так і на процеси її соціалізації.

Наприкінці 80-х рр. дослідники стали розглядати мову не просто як дзеркало гендеру, а як засіб, що допомагає створювати його. «Гендер не є якимось постійним станом існування людини. Гендер – це, перш за все, певний набір практик та дій» [10, с. 39].

Разом із тим у науці до сьогодення нема єдиної точки зору щодо природи гендеру. З одного боку, гендер відносять до мисленнєвих образів чи моделей, що розроблені з метою більш чіткого наукового опису проблем статі та розмежувань біологічних та соціокультурних функцій. З іншого боку, гендер розглядається як соціальний узагальнений образ, що створюється суспільством, в тому числі й за допомогою мови [4]. Сьогодні в гуманітарних науках термін «гендер» вживається для віддзеркалення соціокультурного аспекту статевої приналежності людини [41].

В культурах світу поведінка людини часто визначається в залежності від статі. Іншими словами, чоловікам та жінкам необхідно дотримуватися певних соціальних установок, що висуває суспільство. Гендер знаходить своє віддзеркалення в усіх сферах життя людини, включаючи й сферу мови [47, с.6].

В другій половині XX століття з'явилися праці, присвячені дослідженню зв'язку соціо- культурних особливостей статі та мови. Інтерес до цієї проблеми зумовлено низкою попередніх досліджень, в яких у деяких мовах було виявлені лексичні, морфологічні й синтаксичні розбіжності в

залежності від статі співрозмовника. Це дозволило говорити про наявність специфічних особливостей в мові чоловіків та жінок [4]. Такі відкриття послужили поштовхом до переходу лінгвістичної думки на новий етап й зумовили необхідність більш ретельного вивчення мовної репрезентації гендеру.

Далі розглянемо критерії, що пояснюють наявність гендерних особливостей у мовленні чоловіків та жінок.

У лінгвістиці є різні пояснення гендерних особливостей вживання мовних засобів. Науковці стверджують, що саме *вроджені біологічні відмінності* пояснюють диференційоване статтю вживання мовних засобів, також як і відмінності в психологічній орієнтації та темпераменті. На думку лінгвістів, жінки більш піклуються про те, щоб налагодити відношення, вони шукають участі та уваги, взаємності між людьми. Чоловіки більш прагнуть до автономії, незалежності, звертають увагу на ієрархічні відношення. Перевага незалежності чітко реалізується в лінгвістичних стратегіях, що передбачають контроль, тоді як налагодження зв'язку відноситься більш до засобів, що підкреслюють міжособистісну природу розмови [40, с. 79].

Лінгвісти, Д. Мальтц та Р. Боркер, як критерій існування гендерних відмінностей виділяють *соціалізацію*. У багатьох суспільствах хлопчики й дівчатка виховуються за різними соціальними взірцями, і це, як передбачається, приводить до різних способів використання та інтерпретації мовних засобів. У сучасних суспільствах більшість хлопчиків та дівчат обертаються в одностатевих, рівних групах протягом визначального періоду їхнього дитинства, коли в них формуються різні стилі спілкування. Взаємодія хлопчиків орієнтована на контроль і конкуренцію, тоді як дівчата надають перевагу відносній близькості у відношеннях. Тобто гендерні відмінності у вживанні тих чи інших мовних засобів можна пояснити тим фактом, що дівчата та хлопчики соціалізуються в різних культурах [61, с. 417].

Відмінності в лінгвістичній поведінці, зумовлені тендером, також пояснюються *нерівномірним розподілом влади в суспільстві* [4].

Соціальний стан чоловіків дозволяє їм визначати та контролювати спілкування в різних ситуаціях, чоловічі норми переважають в процесі комунікації. Також вважається, що ті, в кого менше влади, мають бути ввічливими. Тому в суспільствах, де жінки є безвладними членами підпорядкованих груп, вони, скоріш за все, більш ввічливі, ніж чоловіки, що знаходяться при владі [10, с. 39].

У лінгвістичній літературі існує точка зору, що відмінності в мові чоловіків і жінок виникають у результаті *нерозуміння намірів протилежної статі*, а не через домінуючу позицію чоловіків у суспільстві. Чоловіки розгублюються, коли зіштовхуються з мовними способами жінки підтримувати відношення з іншими. Один із таких способів Д. Таннен окреслює як *troubles talk*. Для жінок сутність підтримки зв'язку полягає в тому, щоб говорити про свої неприємності. Чоловіки розглядають такий вид розмови як прохання в пораді. Коли він пропонує рішення, жінка розцінює його як спробу принизити її чи заставити її замовкнути. Жінки, обговорюючи проблему, прагнуть наладити відношення та виразити співчуття й співпереживання до співрозмовника [13, с. 7].

Таким чином, можливо виділити *чотири фактори*, що впливають на відмінності лінгвістичної поведінки чоловіків та жінок:

- вроджені біологічні особливості;
- соціалізація;
- нерівномірний розподіл влади в суспільстві;
- нерозуміння намірів протилежної статі.

Вважаємо недоцільним відокремлювати вищезгадані фактори, адже всі вони разом у тій чи іншій мірі впливають на чоловіків та жінок, що й зумовлює наявність гендерних відмінностей під час спілкування.

Розглянемо наукові підходи у вивченні гендеру. Лінгвісти пропонують різні точки зору, не погоджуючись один з одним та критикуючи вже запропоновані підходи для дослідження гендерних особливостей спілкування.

Британський вчений Дж. Холмс пропонує розглядати чоловіків та жінок як людей з різними мовленнєвими стилями [46]. Дж. Бінг, В. Бергвалл, Е. Фрід ставлять під сумнів твердження Дж. Холмса. Вони вважають, що таке розмежування чоловіків та жінок віддзеркалюється в сильному зменшенні складності таких понять, як *мова* та *гендер*. Це не тільки веде до ігнорування різниці всередині чоловічих та жіночих груп, але й культурних відмінностей, що виникають у результаті впливу деяких соціальних факторів (клас, вік, етнічність тощо). Е. Фрід стверджує, що дослідники мають відмовитися від розглядання різниці між чоловіками та жінками як доведеного факту, адже це призведе до закріплення стереотипів чоловічої та жіночої поведінки в комунікації [53, с. 55].

Інший вчений, Д. Камерон, вважає, що проблема полягає в постійному застосуванні до мови й гендеру двох підходів: *домінування* та *культурних відмінностей* [40, с. 39]. Обидва підходи передбачають, що існує певна різниця між мовленням чоловіка та жінки. Послідовники першого підходу [23] вважають, що відмінності виникають через велику економічну, соціальну й політичну владу чоловіків і підпорядкованого стану жінок у суспільстві, тоді як прихильники другого підходу [22] дотримуються думки, що різниця в мовленні зумовлена процесами соціалізації. Чоловіки та жінки належать до різних субкультур, і будь-яке лінгвістичне розходження може бути приписано культурним відмінностям.

Д. Камерон не визнає жодного із цих підходів, вважаючи, що *домінування* застаріло, а підхід «культурних відмінностей» є надто реакційним. Обидва підходи витікають у неправильні узагальнення, наприклад про те, що жінки є більш лінгвістично ввічливими, ніж чоловіки [40,с.39].

Е. Фрід, В. Бергвалл, Д. Камерон звернулися до поняття *гендер* як визначаючого соціального конструктора, вслід за працею Дж. Батлер, з метою уникнути гендерного розмежування в мові та гендерних дослідженнях. Дж. Батлер вважає, що жіночність та мужність є не рисами,

якими ми невід’ємно володіємо, а результатом нашої діяльності. Вчена впевнена, що гендер – це завжди дія [53, с.56].

Термін *гендер* навантажено припущеннями, що базуються на культурних ролях й стереотипах, які розвиваються протягом століть. Взірці поведінки задаються психологічними потребами та необхідністю відповідати навколишній обстановці.

Застосування різних підходів у вивченні гендеру дозволяють нам виявити особливості вербальної реалізації гендеру в мовленні.

П. Фішман вважає, що жінки навмисне вживають перебільшено пом’якшуючі вислови, на відміну від чоловіків, яким властиве переважне використання неvwічливої лексики, сленгу та різкої манери розмови. Вчений стверджує, що жінки розмовляють частіше та більше, ніж чоловіки, та не задумуються про зміст мовленнєвого акту. На рівні синтаксису гендерні відмінності проявляються таким чином: представники слабкої половини частіше вживають спрощені конструкції, їхні співрозмовники – речення з декількома предикативними центрами [52, с. 2].

У праці американської дослідниці Р. Лакофф *Language and Woman’s Place* (1975), яка розкрила потужний вплив соціалізації на мовленнєву поведінку, стверджується, що жінки говорять так званою *безвладною мовою* (*powerless language*), яка експлікує відсутність авторитету, що реалізовано вживанням розділових питань, евфемізмів, ввічливих граматичних форм та простих речень. Згодом ця мова отримала назву *жіночий стиль* (*women’s language*) [55]. На думку Р. Лакофф, мовленнєві відмінності зумовлені, як правило, підпорядкованим соціальним станом жінок, що призводить до відчуття соціальної незахищеності [56].

Дослідження другої половини XX століття показують, що в мовленні жінок частіше зустрічаються дієслова та сполучники, вони мають розвинутий словниковий запас, тоді як у мовленні чоловіків спостерігаються переважно прикметники та прислівники, часто використовуються абстрактні іменники [2, с. 139].

Іншою особливістю вбачається більш часте використання пасивного стану в мовленні жінок [4]. Характерними особливостями жіночого мовлення вважають вживання мінімальних відповідей *mmh, yeah* тощо.

Чоловіки вживають питання з метою запиту інформації, жінки використовують їх для підтримки спілкування. До особливостей жіночого мовлення належать компліменти, звертання, ввічливі питальні речення.

Ряд досліджень, проведених П. Фішманом, показує: одна третина питань, що ставлять жінки, є розділовими. Інші питання реалізуються у формі прохання для отримання інформації чи пояснення. Окрім цього, жінки вживають *you know* у п'ять разів більше, ніж чоловіки [52, с. 131]. Нечемні повідомлення зазвичай характерні для чоловіків, тоді як жінки оперують ввічливими зауваженнями [52, с. 132]. Більш того, жінки більш схильні до вживання мовленнєвих актів подяки, оцінки та вибачення. Вони засмучуються, коли порушуються норми ввічливого спілкування.

Дослідники, аналізуючи гендер та мову, також доходять висновку, що різниця у використанні мовних засобів чоловіками та жінками зумовлена різними соціально-емоційними факторами.

Проаналізувавши ряд промов, науковці роблять такі висновки: жінки схильні вживати оцінні вирази, перебільшення, надмірну ввічливість та розділові питання, в той час як образливі висловлювання та різкі твердження характеризують мовлення чоловіків [60, с. 3].

Вчені звертають увагу на те, що використання деякими людьми розділових питань не тільки не експлікує невпевненість мовця, але в дійсності представляє собою дуже владний запит інформації, що потребує відповіді. З цієї точки зору жінки не є нерішучими істотами, а, навпаки, владними та сильними.

Питальні речення *{It is really cold in here, isn't it?}*, обмовки *{I may be wrong but...}* та непрямі мовленнєві акти *{ Would you close the door?}* зменшують впевненість мовлення, що сприймається.

Чоловіки частіше використовують такі конструкції у формальному

мовленні, а жінки – в разі необхідності залучити співрозмовника до обговорення чогось або отримати підтвердження власного судження від нього [65].

Як правило, жіноче мовлення вважається більш правильним, включаючи меншу кількість сленгових слів та виразів [65]. Жінки схильні використовувати інтонаційне підкреслення, що експлікує емоційний настрій в їхніх повідомленнях.

Вивчаючи *гендер*, необхідно прийняти до уваги *соціокультурний фон*. У мові чоловіків та жінок більше схожих рис, ніж відмінних, тому очевидне граматичне та навіть лексичне позначення *гендеру* не є нормою. Отже, слід вивчити окремі варіанти соціально диференційованої мови в конкретній ситуації [65].

Гендер представляє собою соціокультурний, дискурсивний та психолінгвістичний феномен, що має враховуватися в будь-яких формах міжкультурних контактів. Гендерне «світобачення» не є загальним. Навпаки, розкид, представлений у різних мовах, є досить значним, тому необхідно дотримуватися гендерно-культурологічних особливостей під час вивчення вербальної поведінки людей.

Уявлення про мужність та жіночність дуже відрізняються в різних культурах, що у свою чергу призводить до варіативності норм мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок. Таким чином, гендер предстає як глибоко варіативна та контекстуальна змінна.

Мовна варіативність розуміється лінгвістами як об'єктивна внутрішня властивість мовної системи, що стосується всіх окреслених у мові підсистем та одиниць у плані форми та змісту, в синхронії та діяхронії, а також внутрішньосистемні зв'язки та відношення «мова – зовнішній світ». Соціальний ефект цього явища є важливим.

Гендерно відмічена структура є результатом переходу носія на гендерлект, тобто вдається до певних мовних правил (граматика) та інвентарю (лексика). Прикладами гендерлектних ознак можуть бути жіночі

зменшувально-пестливі вирази, що властиві розмовам із дітьми та тваринами, а також чоловіче огрублення мовлення лексичними засобами. Незважаючи на поширення цих співвідношень, автори відмічають, що зменшувально-пестливі маркери в розмові з дітьми / тваринами вживаються й чоловіками, а навмисне огрублення спостерігається й у жінок [4].

У залежності від соціальних обставин, вихованості та оточення, що впливають на мовленнєву поведінку людей, можна зустріти досить часте вживання табуйованої лексики і в жіночому мовленні. Наприклад, це маркери внутрішньогрупової ідентичності, слова та вислови людей, що належать до нижчих прошарків населення тощо.

Англійська мова має власні гендерні маркери, характерні для чоловічого та жіночого мовлення. Виявляється, що жінки дуже активно вживають велику кількість вставних слів, означень, обставин і евфемізмів, для мовлення чоловіків характерна термінологічність, прагнення до точності в номінації, часте використання ненормативної, вульгаризованої та стилістично зниженої лексики. Жінки значно частіше, ніж чоловіки, вживають у своєму мовленні питальні, окличні речення, так звані «маркери неточності», підрядні форми, формули виправдання, щодо причини своєї поведінки, запитання, самозневажливі вислови.

Психологічне прагнення до створення доброзичливої атмосфери спілкування простежується у вербальній поведінці жінок. У жіночій мові більше формул ввічливості, мовних кліше, майже відсутня вульгаризована та стилістично знижена лексика. Усе це становить гендерну асиметрію англійського дискурсу. Наявність гендерної асиметрії відображається в наявності лексики, що позначає виключно осіб чоловічої або жіночої статі, і лексики, що містить «приховану» гендерну категорію. Гендерна асиметрія може мати інвентарний і семантичний характер. Інвентарна та семантична асиметрія є проявами одного явища – асиметрії структурування гендерного концептуального змісту. Інвентарна гендерна асиметрія пов'язана з репрезентативністю чоловічих і жіночих референцій, що заповнюють

потенційно можливі слоти фреймових структур різних ідеографічних категорій особи в лексичній системі англійської мови як інвентаря мовних засобів, і виявленням лакунарних категорій, тобто таких, що репрезентовані одиницями англійської мови винятково чоловічої чи жіночої референції. Відповідно до семантики виділяємо одиниці англійської мови, що відображають природні неконтрольовані властивості референта, які надаються йому природою і доступні суб'єкту дискурсу в чуттєвому сприйнятті; соціокультурні одиниці англійської мови, що позначають численні соціальні ролі референта; індивідуально - психологічні одиниці англійської мови, що відображають реальні або стереотипно приписувані характеристики та особливості поведінки референта.

Для жінок характерна спрямованість на матримоніальний комплекс когнітивних категорій (заміжжя, краса, одяг), а також систему понять етичного характеру (гріх, честь, мораль). Вони найбільше зосереджені на внутрішньому світі. Під час розмови вони прагнуть ввічливості, часто зісковзують з теми розмови, відволікаються на суто ситуативні моменти; починають розповідь із дрібних, незначних деталей; люблять описувати свої почуття. Стратегія жінок – бесіда, побудована на взаєморозумінні.

У синтаксичному аспекті мовленню жінок притаманне протиставлення складносурядних та складнопідрядних речень, в лексичному – описові та оцінні прикметники, а в стилістичному відношенні – уточнення, зайва деталізованість. Складносурядні речення характеризують мовлення жінки, тоді як складнопідрядний зв'язок характерний для чоловічого мовлення.

Деякі лінгвісти [7; 14; 17; 25; 33; 34; 49; 61] відзначають, що складні речення як зі складносурядною, так і зі складнопідрядною частиною свідчить не про гендерну приналежність автора, а про досить хорошу освіту (юридичну, економічну та філологічному), володінні риторичними навичками та звичками висловлюватися масштабно, багатопланово, «красиво». Жінки використовують у мові більше описових прикметників, складних прикметників, прикметники найвищого ступеню порівняння.

Висновки до розділу 1

Отже, приходимо до висновку, що політичний дискурс – це сукупність всіх мовленнєвих актів, а також публічних правил, традицій і досвіду, ситуативно детермінованих і виражених у формі мовних утворень, зміст, суб'єкт і адресат яких належать до сфери політики. Під змістом політичного дискурсу автор розуміє поєднання всіх його ознак, тобто ознак, загальних для всіх жанрів даного дискурсу, що відрізняють його від інших типів дискурсу.

З'ясовано, що індивідуальний стиль – це прорив мовних особливостей особистості через поширену і домінуючу типову форму мовлення, тобто через загальновизнаний стиль. Індивідуальний стиль можна розуміти як спосіб розташування форми (слів), який передає нове значення. Норма загальновживаної писемної мови, якою знехтовано через закономірності використання мовних засобів у позамовному суспільно-політичному дискурсі, може бути вихідною характеристикою індивідуальної своєрідності, що визначає прагматичний і естетичний спосіб відтворення засобів виразності загальностильового вжитку. Саме в індивідуальному стилі відмінності та відхилення, що характеризують цей тип дискурсу, досягають свого максимального рівня.

Отже, індивідуальний стиль мовця, на відміну від дискурсу як явища, що існує поза суб'єктом, – це спрямовані стратегії мовленнєвої діяльності адресата, що зумовлено його глобальним сприйняттям засобів ефективного комунікаційного процесу: рівнем сформованості комунікативної компетенції, здатністю аналізувати мовленнєвий потік, ефективно моделювати мовленнєву діяльність, адекватно та актуально обирати мовні одиниці та конструкції.

З'ясовано, що чітко стереотипізувати та розмежувати жіноче і чоловіче мовлення або розглядати будь-які відмінності як суто чоловічі чи жіночі неможливо, адже на вибір мовних форм чоловіками та жінками впливають

різні фактори: вроджені біологічні особливості; процес соціалізації; нерівномірний розподіл влади в суспільстві; нерозуміння намірів протилежної статі.

У наш час *гендер* представляється як безперервний процес створення суспільством відмінностей у чоловічих та жіночих ролях, розумових та емоційних характеристиках, мовленнєвій поведінці. При цьому тендерні ролі та норми не мають універсального змісту та значно варіюються від суспільства до суспільства. Чоловіки та жінки займають усе більш рівноправне положення у сфері освіти та професійної діяльності.

Останнім часом все гостріше відзначається необхідність розглядати характерні риси мови в процесі комунікації. Вивчення особливостей мови, її засобів виразності, семантичних особливостей, пов'язаних зі статтю, є надзвичайно важливим. Гендерний підхід у лінгвістиці пояснює особливості сприйняття, розуміння та передачі інформації, зумовлені культурними відмінностями соціалізації статі та її функціями в суспільному житті. Цим процесам властиві специфічні явища, що потребують наукового аналізу, узагальнення, систематизації.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В АСПЕКТІ ФЕМІННОСТІ

2.1. Лексико-семантичні засоби жіночого мовлення

Політична сфера діяльності відіграє значну роль у житті громадян. Головною рушійною силою поширення певних політичних ідей та позицій є політичні промови та статті, які завжди повинні мати пряме відношення до сучасності та сьогодення. Як вже було зазначено, політичний медіадискурс охоплює всі вербальні та невербальні твори, які мають чітку будову з метою впливу на певну групу аудиторії. Твори політичного медіадискурсу наповнені певними словесними образами, які надають певну оцінку та характеризують подію, явище чи особу. Для дослідження словесних образів ми звернулися до офіційних Інтернетпорталів, які надають матеріали політичних виступів, промов та звернень, зокрема CNN Politics, Archives of Women's Political Communication, NPR, the Atlantic та The Guardian та ін. Відомо, що жінок-політиків досить мало на політичній арені. Тому у дослідженні ми звернулися до промов відомих представниць даної сфери, досліджуючи саме їх політичні виступи щодо тем гендерної рівності, фемінізму, «жіночого питання», а саме Гіллари Клінтон [72; 73], Александрія Окасіо-Кортес [81], Ненсі Пелосі [80] та Мішель Обама [74], одних із найвпливовіших жінок світу.

Політичні промови зазначених представників, наповнені різноманітними лексичними одиницями, що несуть функціональне навантаження, та за допомогою лексико-стилістичних засобів впливають на уяву реципієнта. Жінки-авторки статей та оратори використовують низку мовних зворотів, зокрема виражальних та зображувальних засобів. Твори політичної тематики мають не тільки інформативний характер, але й

наповнені унікальними мовними зворотами, що створюють естетичний вплив і є джерелом винятковості та збагачення мови. Дані засоби вираження є елементами оцінки, використовуються для вираження позитивного чи негативного ставлення до зображуваного.

В інтерв'ю з Гіллари Клінтон та статті про політикиню, її фразу «*Women's Rights are Human Rights*» [72], яка стала слоганом феміністичного руху, та «жіноче питання» були використані різні виражальні засоби, які сприяли формулюванню образу. За допомогою їх потрактування можна дослідити та встановити емоційну наповненість текстів та положення жінки в суспільстві, її становлення образу. Розглянемо словесні образи з позитивною та негативною конотацією з метою вилучення інформації щодо становища жінки у суспільстві. Наведемо наступні приклади вживання метафор із позитивним конотативним значенням, зокрема у реченні “*Girls need to know that they stand on the shoulders of other people who struggled to gain the rights they enjoy today*” [72], а у реченні “*Throughout her career she has broken many barriers...*” [72].

У першому прикладі метафора *stand on the shoulders of other people* вказує, що сучасний феміністичний рух має давнє історичне підґрунтя. Другий приклад метафори *has broken many barriers* зазначає, що боротьба за права жінок була складною й жорсткою.

На сьогоднішній день певна частина жінок все ще обмежені у виборі професії, тим не менш вони стають на один рівень із чоловіками за отримання керівничої посади. Жінки втілюють ідею розмиття невидимих кордонів, бар'єрів, з якими стикається сучасна жінка. Дані кордони можна стерти лише за допомогою певного тиску, який знаходить своє втілення у феміністичних рухах, жіночих організацій, які борються за жіночі права, рівноправ'я та ін. У реченні ... *but united in the belief that women are not only victims of war, but must be viewed and helped to become agents of change, makers of peace and drivers of progress* [73] авторка використовує метафори з позитивною конотацією, оскільки семи на позначення руху уперед, який

здатен змінити становище на краще, втілені у номінативних одиницях “agents” та “change”. Позитивна семантика слів “makers” та “peace” вказує на створення спокою та гармонії, на відсутність ворожнечі. Слова “drivers” та “progress” мають також позитивне семантичне значення, оскільки означають розвиток, рух уперед, до кращого.

Однак, незважаючи на позитивну семантику слів, вжиток метафор зосереджений в негативному контексті, тому що у реченні описана ситуація, в якій у сучасному світі, як і в давнину, жінок вважають слабкою статтю, яка не може захистити себе та відстояти власні права. У роки війни жінки ставали легкою мішенню, що й робило їх жертвами. Тим не менш, як і під час війни, так і в мирні часи, жінки є невід’ємною ланкою розвитку та стійкості, які мають рівний потенціал та прагнуть отримати права для їх реалізації. Тому, за останні роки посилюється феміністичний рух та набула великого розголосу тема «жіночого питання». Речення *Hillary Clinton, the first woman who had a real shot at the presidency, has finally set off a national awakening among women* [80] відображає метафору з позитивним конотативним значенням, оскільки семи на позначення пробудження зосереджені у номінативних одиницях “national” та “awakening”, які втілюють значення масштабності події та процесу відновлення. Для впевненості у світлому майбутньому та у можливості змін суспільству потрібний наочний приклад. У даному випадку цим прикладом стала Гіллари Клінтон, яка довела абсурдність думки щодо того, що керівні посади можуть займати лише чоловіки. Вона стала уособленням сили та наполегливості, та героїнею багатьох жінок, які, натхненні її професійним шляхом, отримали надію та віру щодо змін становища жінки у різних сферах життєдіяльності. Метафори з негативним конотативним значенням використані у реченні *The room was filled with women who were in the trenches of those issues* [80].

Так, номінативна одиниця “trenches” у значенні “a system of excavations used for the protection of troops” активує образ бойових дій, що у свою чергу саме і дозволяє реципієнту зрозуміти наскільки важко жінкам.

У наступному прикладі *And I know you've just come out with the paperback of "What Happened", and in it, you have a new essay on democratic values and what we all need to be doing because democracy is under siege all over the world* [80]. Метафора *democracy is under siege all over the world* зазначає, що демократичні зрушення в світі здійснюються з великими труднощами.

Метафора у реченні *"And just this drumbeat of harassment right before we were supposed to take the test, and it was all I could do to keep my concentration"* [73] зображує складне становище жінки у навчальній сфері. Семантичне значення слова *"drumbeat"* вказує на процес творення музичного звуку, який є потужним та величним, однак у даному контексті сема реалізує скупчення сильних негативних емоцій, значення якої підсилюється іншою номінативною одиницею із негативною семантикою – *"harassment"*. Даний мовний зворот охарактеризовано ставленням чоловічої частини населення до жінок, які прагнуть оволодіти "чоловічими" професіями. Гіллари Клінтон використала метафору *"drumbeat of harassment"* для опису ситуації, коли вона збиралася поступати в університет на юридичну спеціальність та зіткнулася із зневажливим ставленням з боку студентів-чоловіків лише через свій гендер. Тим не менш, можемо стверджувати, що ця тенденція змінилася та була характерною у студентські часи Гіллари Клінтон, адже на сьогоднішній день можемо спостерігати нові можливості та велику кількість жінок різної спеціальності. У реченні *Throughout her career, many women would view Mrs. Clinton as an imperfect vessel for the feminist cause* [80] метафора відображає певну зневіру жінок у позиції Гіллари Клінтон щодо фемінізму, слабкості жінки у вирішенні глобальних проблем та страх перед значними змінами, адже будь-які зміни це складний процес, наповнений протиріччями та нововведеннями.

Промови та статті на політичну тематику вирізняються вживанням епітетів, які зображують позитивне та негативне ставлення до події, явища, особи. Таким чином, прикладами вживання епітетів з позитивною конотацією є досить частим явищем, адже в сучасному світі поширюється

феміністичний рух, який досягає певних успіхів та змінює певні застарілі канони щодо образу жінки. Епітет у реченні *...history does show that when women are at the peace table, they bring together coalitions...* [73] формулює думку щодо мирного правління під жіночим началом.

Завдяки історії різних країн жінки-правителі були рідким явищем, але, тим не менш, такі видатні постаті як Єлизавета I, королева Вікторія, Маргарет Тетчер та інші зуміли вплинути на соціальний та політичний устрої, доводячи, що жінки не просто здатні виконувати так мовити «чоловічу роботу», вони рівні у можливостях та іноді й кращі.

Таким чином, громадськість повинна керуватися не гендерними стереотипами, а звертати увагу на вміння та амбіції людини. У наступному прикладі *...who disapproved of her outspoken feminism...* [73] епітет хоча й використаний в негативному контексті, але має позитивну конотацію, адже чітко виражені щирі феміністичні настрої, щодо зміни положення жіночих прав [54, с. 97].

У реченні *They were shocked and they told me: you are a brave woman* [72] епітет охарактеризовує сміливу жінку-політика, зокрема Гілларі Клінтон, яка йде до своєї мети у вирішенні певних соціальних питань

У реченні *Some women, such as educator Catharine Beecher, argued that women deserved rights because of their morality — as they were uniquely positioned to edify and enlighten men — not their humanity* [73] епітет *uniquely* характеризує здібності жінки, її вміння правильно поводитися відповідно до ситуації, що в свою чергу може стати прикладом для чоловічої частини населення. Не лише чоловіки, а жінки, є скрупульозними у вирішенні важливих питань. Тим не менш, жінки є особами, які займають більшу частину посад в освітній діяльності, навчаючи ту чоловічу частину населення, яка не сприймає жінку рівною собі в певних професійних колах. Епітет *extraordinary* у реченні *At the same time you're seeing all of this and trying to respond and really make a difference, you come to realize the extraordinary role women are playing in peacebuilding* [73] уособлює місце

жінки в правлінні, її вміння мирно вирішувати конфлікти та доходити до згоди. У колах правління головними вимогами є освіченість, наполегливість та людяність, що не має керуватися гендерною приналежністю.

Тим не менш, політичні промови та статті наповнені метафоами з негативним конотативним значенням. Так, речення *And I, you know, I think that there remains a double standard and there remains a deep anxiety about women in power* [73] містить семи страху у словах “*deep*” та „*anxiety*”, де слово “*deep*”, яке вказує на те, що людина завжди побоюється глибини та невідомості, а слово „*anxiety*” характеризує негативний емоційний стан, таким чином, зображуючи страх чоловічої частини суспільства перед розумними та успішними жінками.

У реченні “*I have seen women in the Democratic Republic of Congo survive the most horrific, almost unimaginable abuse and cruelty*” [73] гіперболізація зображує скрутне становище жінки на території Африки, утиск африканської жінки в родині та різних сферах життєдіяльності через патріархальну форму соціальної організації.

Епітет *guarded* у реченні *Only a few people had read the speech, which was a well-guarded secret even to high-ranking members of the president’s cabinet* [73] реалізує стан промови Гіллари Клінтон щодо жіночих прав, тобто семантичне значення слів “*well-guarded*” та “*secret*” вказують на повну конфіденційність та захищеність повідомлення через її тематику та мету викладу.

Промова Гіллари Клінтон на Четвертій Всесвітній конференції Організації Об'єднаних Націй зі становища жінок в Пекіні, справила велике враження на суспільство через висвітлення проблем, які не мали місця для обговорення. Оскільки виступ мав на меті похитнути звичний темп життя суспільства, промова не піддавалася додатковому прочитанню та затвердженню, адже в інакшому випадку виступ могли відмінити через різні соціально-політичні погляди. Фраза «*Права жінок – це права людини*» стала

слоганом феміністичного руху, а сама промова зіграла важливу роль у розширенні прав і можливостей жінок.

Розглянемо також словесні образи у виступах та промовах Мішель Обама щодо становища жінки у сучасному суспільстві. Мішель Обама не являється політикинею, але вона має пряме відношення до певних соціально-суспільних змін, які в свою чергу впливають на різні сфери життєдіяльності, зокрема політичну. Можемо стверджувати, що у своїх доповідях Мішель Обама не часто використовує різні засоби виразності. Тим не менш, вони присутні в певних твердженнях з метою наділення позначуваного більшою емоційністю, виділення певної якості та збільшення інформативності з метою впливу на реципієнта. У доповідях Мішель Обама простежується тенденція використання метафор з позитивною конотацією. У реченні *Sorry that you feel uncomfortable, but I'm now paving the way for the next generation* [74] метафора *paving the way for the next generation* зображує намагання пані Обама зробити значний внесок у покращенні життя, долучаючи до цього власні сили, соціальні організації та свідомість людей, які мають самостійно зрозуміти перспективи майбутнього через їх бездіяльність чи активність.

Наступним прикладом вживання метафори *a guiding hand to support them when they stumble...* є *...I hope it's what we can offer all girls — a chance to learn and try new things, a guiding hand to support them when they stumble...* [74], де мовний зворот втілює підтримку майбутньому поколінню, які лише досліджують себе та навколишній світ. Молоді дівчата повинні знати та пам'ятати, що вони є важливими учасниками прогресуючого суспільства, яке націлене на досягнення рівних можливостей та відношення один до одного та в суспільстві в цілому. Метафора *to discover their own voices* в реченні *We also need to give our girls the chance to discover their own voices* [74] висвітлює думку щодо спрямованості на самоідентифікацію дівчат як окремої особистості, а також як частини суспільства, де вони повинні мати та будувати власне ставлення до подій та явищ, захищати власні права, не дочекуючись чийогось напору чи вказівок.

У реченні *I wanted to break the silence about atrocities being committed in specific regions of the world, as well as injustices and abuses that are universal, including in developed democracies such as my own* [74] метафора *I wanted to break the silence about atrocities being committed* висвітлює намагання Мішель Обама змінити скрутне становище жінки. У кожній країні існують свої звичаї та устої, які в свою чергу транслуються на відношенні до жінки, її місця в суспільстві, її можливостей та прав. Тим не менш, у розвинених демократичних країнах спостерігається консервативне сприйняття ролі жінки у суспільстві. Авторка також використовує синоніми на позначення жорстокого поводження з жінками такі, як “abuse”, “injustice”, “atrocity”.

У наступному прикладі *And they are the ones most likely to shine a bright light on issues of human rights, transitional justice, national reconciliation and economic renewal* [74] метафора *to shine a bright light* є засобом відображення способу вирішення певних питань, а саме шляхом правдивих даних. Розголос актуальних тем та проблем через достовірні факти стає предметом зацікавленості суспільства та шляхом до важливих змін, що призведуть до оновлення, і на цьому наголошує пані Обама, використовуючи такі номінативні одиниці, як “renewal” та “reconciliation”. Вжиток епітетів зосереджений у комбінації з метафорами. У реченні *The #MeToo movement has highlighted what a "dangerous place" the world is for women and girls...* [74] епітет *dangerous* виражає зворотну сторону жіночого успіху в різних сферах або ж неприйнятне, небажане ставлення до жінок. Завдяки руху #MeToo безліч документальних фільмів, статей, висвітлювали жалюгідні факти та події, пов’язані із неналежним відношенням до жінок та дівчат, домаганням та харасменту на робочому місці. Тому, саме за допомогою цього руху вперше було пролито світло на речі, які не обговорюються в суспільстві або ж просто навіть не висвітлюються через страх бути осудженим, незрозумілим в цьому небезпечному світі.

Наступний приклад, за допомогою епітета *direct* з метафорою *smooth path* в реченні *Change is not a direct, smooth path* [74] реалізується образ

складного шляху до змін та досягнення цілей. Для усталення певних правил та ідей потрібен час та терпіння, адже суспільні рухи, зокрема феміністичні, є деякою мірою неприпустимими в консервативному суспільстві, де здебільшого панує патріархат, який знецінює жінку як професіонала своєї справи або боїться жіночого правління. У реченні *It's impossible to know whether the #MeToo movement would have swept the nation had Mrs. Clinton finally shattered "that highest, hardest glass ceiling"* [74] присутні епітет та метафора, які уособлюють важке становище жінки у професійній сфері, а також термін, який позначає неможливість.

Метафора "*glass ceiling*" відображає невидимий бар'єр, який заважає жінкам розвиватися у професійній кар'єрі та отримання керівних посад. Також дана метафора транслює ситуацію щодо призначення жінки на керівну посаду під час кризи, що в свою чергу забезпечує провал жінки не через її професійні здібності, а через умови, в яких вона знаходиться. Прикметники найвищого ступеня порівняння "*highest*" та "*hardest*" звертають увагу на масштабність та усталеність цієї проблеми.

Епітет у реченні *You can't whisper these magical thoughts in your daughter's ear about who she can be and what she can do and then leave and go into a workplace that you either run or manage* [74] ужито у негативному значенні, хоча й має у своїй будові прикметник "*magical*", яке вже завдяки позитивній семантиці сприятливо впливає на підсвідомість реципієнта. Дане словосполучення виражає пусті балачки-казки щодо планів на майбутнє, їх можливостей, якими керуються дорослі під час виховання своїх дітей. Вже у молодшому віці слід вмотивовувати та підтримувати свою дитину, але не лише порожніми словами, а діями, які стануть опорою на більш дорослому етапі життя.

У реченні *If we as women are still suspicious of one another, if we still have this crazy, crazy bar for each other that we don't have for men...* [74] повторювальний епітет *crazy, crazy* поєднанні з метафорою *women are still suspicious of one another*, втілює зневіру, негативне або нейтральне ставлення

жіночої частини світу щодо феміністичних рухів, адже не всі жінки вбачають необхідність у зміні тогочасного суспільного устрою.

Таким чином, противниками феміністичного руху є не тільки певна кількість чоловіків, а й жінок, що в свою чергу створює додаткові перешкоди у досягненні рівності.

Промови Александрії Окасіо-Кортес, американської політичної та громадської активістки, також наповнені різними лексико-стилістичними засобами, які дозволять віднайти допоміжне значення певного явища чи події. Александрія Окасіо-Кортес торкається та освітлює сучасні проблеми, пов'язані із сексизмом, харасментом та жіночого питання. Розглянемо більш детально її промову у Конгресі щодо сексистської культури безкарності чоловічої влади в питаннях насильства та образливих висловлюваннях щодо жінок. Так, речення *I will not stay up late at night waiting for an apology from a man who has no remorse over calling women and using abusive language towards women* [81] містить епітет з негативним конотативним значенням. Семантичне значення слова “*abusive*” вказує на зневажливе відношення до людини чи предмета, а його використання у мові вже утворює певні негативні асоціації в думках реципієнта.

Речення *Treating people with dignity and respect makes a decent man, and when a decent man messes up as we all are bound to do, he tries his best and does apologize* [81] містить епітет з позитивною конотацією, де політикиня надає чітке та правильне бачення поведінки людини, яка здійснила образливий вчинок по відношенню до іншого. Словосполучення “*decent man*” застосовується у даному контексті до чоловіків, які мають дотримуватися поважливої поведінки стосовно жінок, поважаючи їх як рівноцінну частину суспільства.

Епітет у реченні *I want to thank him for showing the world that you can be a powerful man and accost women* [81] відображає як позитивне, так і негативне конотативні значення. Семантичне значення слова “*powerful*”

означає міць та силу, які допомагають подолати певні проблеми та надихати інших людей.

Тим не менш, у даному контексті могутня людина, яка має значний вплив на велику кількість американського населення, надає поганий приклад поведінки з жінками, причому в присутності інших впливових осіб американського парламенту. Метафора із позитивною конотацією *create hatred in our hearts* зображена у реченні *I will not allow people to change and create hatred in our hearts* [81], де даний мовний зворот характеризує можливість людей закриватися в собі та бачити в житті лише погані речі. Образливе відношення впливає на психологічний стан людини, що в свою чергу заважає спокійному та стабільному існуванню в суспільстві.

Таким чином, Окасіо Кортес наголошує на тому, що виголошення таких проблем, як зневажливе ставлення чоловіків щодо жінок, на загальний огляд та їх колективне опрацювання може хоча й не викоренити, але зменшити кількість схожих випадків та вселити впевненість щодо власної безпеки.

У проаналізованих промовах американської політичної діячки Ненсі Пелосі не виявлено значної кількості лексико-стилістичних засобів у виступах, що у свою чергу вказує на те, що політикиня досить прямо та чітко висловлює думки та точку зору щодо важливих речей. Тим не менш, можемо спостерігати тенденцію використання метафор та епітетів у промовах. Наприклад, у реченні *Madam Chair, Sheila Jackson-Lee you have been a constant, relentless, strong advocate champion for the Violence Against Women Act and every chance I get I want to commend you for that because so many women in America benefit from your advocacy, your relentlessness and your persistence* [80] епітети зображують сильну особистість, яка всеціло підтримує свою позицію. Семантичне значення слів “*constant*”, “*relentless*” та “*strong*” втілюють позитивне значення, окреслюючи міць та стабільність; що в свою чергу відображає позитивне конотативне значення.

Наступний приклад *More than a century ago, after generations of marching and fighting, courageous suffragists finally won full and equal citizenship and representation* [80] містить епітет з позитивною конотацією, яка відображає сильних та вольових осіб, які борються за права жінок, а саме за жіноче виборче право, а також проти дискримінації в різних сферах життєдіяльності. Словосполучення “*courageous suffragists*” всеціло описує жінок на початку XX століття, адже саме вони започаткували початок сучасного феміністичного руху.

У реченні *Despite historic progress, women across the nation still face many barriers to full equality: from shameful pay disparities to the unfair economic impacts of the pandemic to the brazen assault on the right to vote* [80] епітети уособлюють негативне конотативне значення. Семантичне значення прикметників “*shameful*” “*unfair*” “*brazen*” описує реалії сучасного світу щодо стану жінок у суспільстві. Тобто на сьогоднішній день в більшості країн світу все ще панує нерівноправ’я щодо оплати праці, надання певних привілеїв, таких як керівнича посада, а також відсутність толерантного ставлення до жінки як до рівноцінної ланки суспільства. У реченні присутня й метафора „*to face many barriers*“, яка описує наявність певних проблем, перешкод, з якими стикається жінка як у досягненні певних прав, так і впротсому повсякденному житті.

Таким чином, можемо спостерігати позитивну тенденцію щодо становища жінки у суспільстві, що у свою чергу розширює її можливості та сферу впливу.

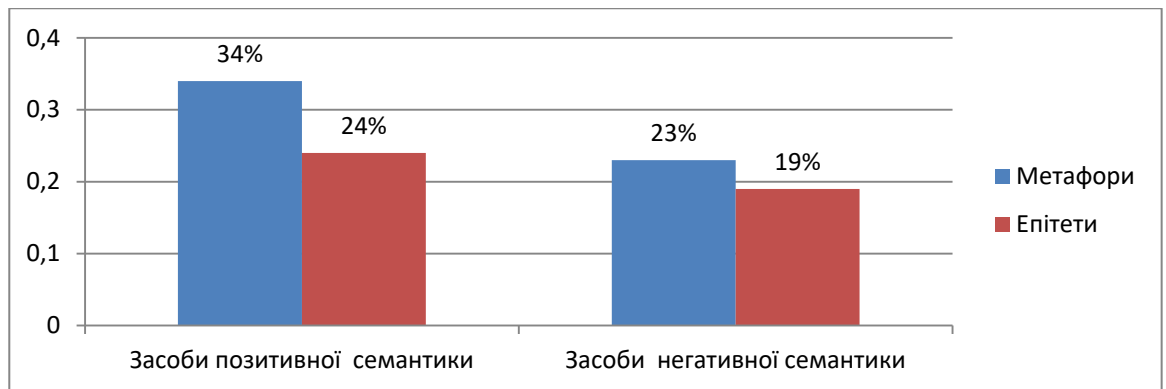

Рис.2.1. Частотність використання епітетів та метафор з негативною та позитивною семантикою у жіночих політичних промовах

Отож, розглянемо загальний результат використання мовних засобів в жіночих промовах (загальний обсяг 100 прикладів).

На Рис. 2.1 можемо побачити, що політиkinі вдаються до використання мовних засобів із позитивною семантикою, а саме частотність епітетів становить 24% (24 приклади), а метафор – 34% (34 приклади).

Використання мовних засобів з негативною семантикою незначно поступається, тому отримали такі результати: епітети – 19% (19 прикладів), метафори – 23% (23 приклади). Відповідно найменш частотним є використання мовних засобів із негативним семантичним значенням.

2.3.Синтаксичні засоби виразності у промовах жінок-політиків

Політичні промови жінок-політиків мають різну будову, форму та мету висловлення. Правильна синтаксична організація твору дає можливість чітко передати думку чи ідею, яку зрозуміє реципієнт. В політичних промовах та статтях на політичну тематику можемо зустріти прості та складні речення. Серед складних синтаксичних конструкцій в творах на політичну тематику долучаються до вжитку речення зі складнопідрядним, складносурядним та безсполучниковим зв'язком. Проаналізуємо більш детально кожен з виокремлених різновидів синтаксичних конструкцій на основі доповідей Гіллари Клінтон. Використання простих речень є доволі частим явищем. Прості речення можуть ускладнюватися однорідними членами речення.

Наприклад, речення “*The coronavirus pandemic, the loss of millions of jobs, and the deaths of Ahmaud Arbery, George Floyd, and Breonna Taylor, among too many others, have prompted activists to shine a light on the injustice and inequality facing communities of color, especially Black women*” [73] ускладнене однорідними підметами та повторами, що подані у паралельних конструкціях “*the loss of millions of jobs*”, “*and the deaths of Ahmaud Arbery*”.

Наступний приклад *The declaration of a simple, obvious message should perhaps not have had such a galvanizing effect* [73] ускладнений однорідними означеннями *simple, obvious*, що подані у вигляді епітетів, які в свою чергу розширюють значення певного явища за допомогою використання різних описових прикметників.

У реченні, що ускладнене однорідними додатками, *Since 1995, the phrase Women’s rights are human rights has appeared on tote bags, cellphone cases, needlepoint pillows, and T-shirts* [73] присутня фразеологічна одиниця *Women’s rights are human rights*, що привертає увагу реципієнта до розуміння важливості жіночого руху, підсилюючи його значимість, та асиндетон, який представлений у вигляді переліку однорідних додатків на позначення засобу розповсюдження феміністичного руху.

Також, прості речення ускладнюють за допомогою відокремлених членів речення, зокрема, відокремленими означеннями, які представлені дієприкметниковими зворотами: *But I am still surprised by the backlashes provoked by women’s advancement*” [73]. Також, у цьому реченні наявний еліпсис, суть якого полягає у відсутності одного з головних членів речення, а саме “*which are*”, що створює ефект динамізму та напруженості ситуації.

Наступне речення *The delegates rose, giving me a standing ovation, a rarity at buttoned-up UN gatherings* [81] ускладнене відокремленими обставинами, які представлені дієприкметниковим зворотом. Також, у даному реченні наявний епітет *buttoned-up*, який характеризує традиційність міжнародних зборів, їх консервативність.

Речення *But in fact, when women are included in peace negotiations, agreements are less likely to fail and more likely to last* [73] ускладнене вставним словосполученням *when women are included in peace negotiations*, а також повторами *likely*, протиставленням *agreements are less likely to fail and more likely to last*, які посилюють виразність мовлення, додаючи інформації емоційності та експресивності.

Наведені синтаксичні стилістичні засоби підкреслюють вагомість ролі жінки у політичних перемовинах, створюючи образ оратора, який вміє переконувати. Вставне слово *“in fact”* додає модальності висловлюванню наполягаючи на більшій вірогідності.

Також, зустрічаються речення зі вставними конструкціями: *I shared those concerns (and 71 later, when I led the State Department, I made sure that China’s human-rights record was a focus of investigation and criticism)* [73], що мають на меті передати додаткову інформацію щодо певної ситуації чи явища.

Синтаксичні конструкції в політичних промовах та статтях жінок-політиків представлені й у вигляді прямої мови. Включення цитат або прямої мови у політичних промовах дозволяє підвищити рівень впливу на реципієнта, використовуючи окремі положення як підтвердження власної думки та підсилення значення слів, наприклад: *And then I said this: “If there is one message that echoes forth from this conference, let it be that human rights are women’s rights and women’s rights are human rights, once and for all”* [73]. Паралельна конструкція та аргументативний повтор, використані мовцем, утворюють ефект нагнітання та нав’язування думки, виконуючи сугестивну функцію.

Також, доволі часто можемо зустрічати використання риторичних питань: *A first lady talking about foreign policy on the world stage?* [74]. Риторичне питання імплементується автором не для отримання відповіді, оскільки вона або вже відома, або очевидна, або взагалі не потрібна, а для

того щоб спровокувати емоційний відгук та отримати мовчазне схвалення або заперечення публіки, впливати на їх думки.

Складні синтаксичні конструкції репрезентовані складнопідрядними та складносурядними зв'язками. Так, речення *We also know that women are often the first to spot conflict on the horizon, coming their way* [73] втілює складнопідрядний тип зв'язку, де наявна інфінітивна конструкція, яка використовується для позначення мети та можливості реалізації дії.

Наступний приклад *Mrs. Clinton didn't attend the Women's March on Washington, but the role she played in spurring the current wave of activism has become more clear* [80] втілює складносурядний тип зв'язку, де наявна метафора *role she played in spurring the current wave of activism*, яка використовується для збільшення образності за допомогою асоціацій, що викликаються переносним вживанням слова. У реченні із асиндетоном *I was fresh off a bruising fight for health-care reform, a topic some considered far beyond the job description of a first lady* [73] словосполучення *off a bruising fight* містить сему, яка характеризує певну скрутну ситуацію, наповнену труднощами та протистояннями. Потрібно зазначити, що в політичних текстах переважають складнопідрядні речення у порівнянні з іншими типами зв'язку. Тим не менш, нерідко зустрічаються речення, в яких поєднано складнопідрядний та складносурядний типи зв'язку: *I didn't know it at the time, but the Chinese government cut off the television feed of my speech to the rest of the convention center, where thousands of people who couldn't fit into the hall were watching* [73].

Політичні промови жінок-політиків мають складну будову з метою досягнення розуміння певної ідеї та маніпулятивного впливу на аудиторію. На Рис. 2.2 відображено відсоткове співвідношення використання синтаксичних конструкцій в жіночих політичних промовах задля наочного співставлення переважаючої їх кількості.

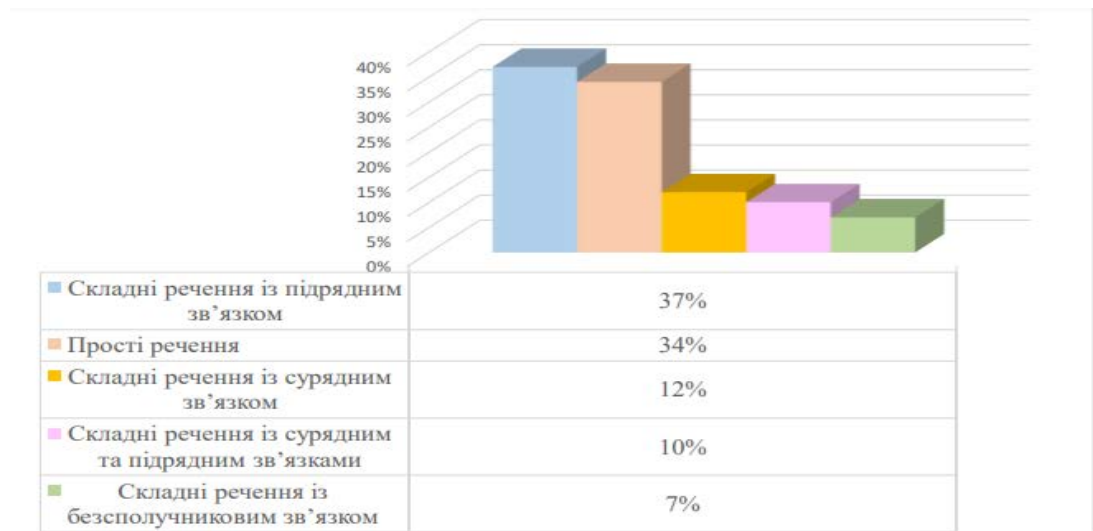

Рис. 2.2. Частота використання синтаксичних конструкцій (на матеріалі промов Гіларрі Клінтон, Александрії Окасіо-Кортес, Ненсі Пелосі та Мішель Обама).

Частотність використання складних речень із підрядним зв'язком становить 37% (37 прикладів), у той час як із сурядним зв'язком – 12% (12 прикладів) та з безсполучниковим зв'язком – 7% (7 прикладів), прості речення 34 % (34 приклади), складні речення із сурядним та підрядним зв'язком – 10 % (10 прикладів).

Така наповненість текстів вказує на об'ємне обґрунтування думки, використовуючи певні факти та доводи, що в свою чергу впливають на думку реципієнта. В текстах доволі часто зустрічаються речення із поєднанням підрядного та сурядного типів зв'язку, частота вживання яких становить 10%. Використання простих речень складає 34%, що вказує про простоту та зрозумілість викладу певної ідеї чи матеріалу доповіді.

Висновки до розділу 2

Політичні промови жінок-політиків мають складну будову з метою досягнення розуміння певної ідеї та маніпулятивного впливу на аудиторію.

У своїх промовах жінки-політики використовують лексичні та синтаксичні засоби реалізації гендеру, які дозволять віднайти допоміжне значення певного явища чи події.

На лексичному рівні основні відмінності у промовах жінок спостерігалися у використанні низки лінгвостилістичних засобів, таких як: емоційно-оцінна лексика з негативною семантикою для опису свого опонента та його дій з метою дискредитації в очах потенційних виборців; з позитивною семантикою – на формування власного позитивного іміджу, самореклами.

На прикладі досліджуваних промов Гіларрі Клінтон, Александрії Окасіо-Кортес, Ненсі Пелосі та Мішель Обама визначено, що політиkinі використовують мовні засоби із позитивною семантикою, а саме частотність епітетів становить 24% (24 приклади), а метафор – 34% (34 приклади).

Використання мовних засобів з негативною семантикою незначно поступається, тому отримали такі результати: епітети – 19% (19 прикладів), метафори – 23% (23 приклади). Відповідно найменш частотним є використання мовних засобів із негативним семантичним значенням.

На синтаксичному рівні одним із найефективніших стилістичних прийомів, що використовуються всіма жінками-політиками без винятку, є прийом синтаксичного повтору, у якому, зазвичай, повторюється початкова частина висловлювання (анафора). Прийом повтору загалом використовується для того, щоб методично навіяти адресату потрібну автору виступу думку.

Риторичні питання, які ставлять кандидати, звернення до аудиторії надають діалогового характеру їх виступу, що робить потенційних виборців активними учасниками комунікації. Така маніпуляція свідомістю дуже характеру передвиборчого дискурсу: в адресата виникає ілюзія самотійності вибору та прийнятого рішення, тоді як саме автор спрямовує хід його думок.

Щодо синтаксичних засобів, частотність використання складних речень із підрядним зв'язком становить 37% (37 прикладів), у той час як із

сурядним зв'язком – 12% (12 прикладів) та з безсполучниковим зв'язком – 7% (7 прикладів), прості речення 34 % (34 приклади), складні речення із сурядним та підрядним зв'язком – 10 % (10 прикладів).

Така наповненість текстів вказує на об'ємне обґрунтування думки, використовуючи певні факти та доводи, що в свою чергу впливають на думку реципієнта. В текстах доволі часто зустрічаються речення із поєднанням підрядного та сурядного типів зв'язку, частота вживання яких становить 10%. Використання простих речень складає 34%, що вказує про простоту та зрозумілість викладу певної ідеї чи матеріалу доповіді.

РОЗДІЛ 3

ДИСКУРСИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ЖІНОК-ПОЛІТИКІВ XX-XXI СТОЛІТТЯ

3.1. Особливості прагматичних стратегій мовлення Маргарет Тетчер

Маргарет Тетчер, яка була прем'єр-міністром Великої Британії з 1979 по 1990 роки, по праву можна вважати найвпливовішим британським політиком другої половини 20 століття. Вона стала лідером Консервативної партії в 1975 році, прем'єр-міністром в 1979 році і залишалася на цій посаді до своєї відставки в листопаді 1990 року. Погляди, якими вона керувалася, сформулював її біограф Гуго Янг. Зокрема, він виділив такі домінуючі елементи політичної стратегії: М. Тетчер бачила державу «зменшеною» (“a smaller state”), громадянські права — розширеними, бажала обмежити вплив громадських об'єднань і посилити можливості для розвитку бізнесу (“a more market orientated economy”). Все це вона втілила у життя, відчувши «моральну цінність мети», і життя підтвердило правоту М. Тетчер, а не її політичних опонентів — соціалістів [35].

Визнання політичних успіхів М. Тетчер та економічного прориву британської економіки, який був забезпечений діями її уряду, є звичним місцем у політичній науці; значно менше уваги приділяється тому, як лідер коаліційної партії переконувала політиків країни та самих громадян у ефективності своїх реформ, які риторичні та поетичні засоби використовувала у своїх виступах і статтях на економічні теми для досягнення своєї мети.

Основою домінування М. Тетчер у британській політиці 1980-х рр. була моральна самовпевненість у поєднанні з ефективною роботою зі створення позитивного політичного іміджу, саме виявлення цих моментів може дати відповідь на запитання, чому вона стала політичною іконою своєї країни, як для британців, так і для всієї міжнародної спільноти. Насамперед розглянемо значення імені «Залізна леді», яким вперше «нагородила» М.

Тетчер у 1976 році в радянській газеті «Красная звезда». Який би не був початковий задум авторів, цей метафоричний вислів тепер розуміється як знак поваги, а не критичного ставлення. Перш за все, це вказує на важливість політика, бо навряд чи хтось менш важливий був би гідний такої оцінки. Ця метафора також нейтралізувала небезпеку бути сприйманою як некомпетентна жінка в «чоловічому» світі високої політики. З цього приводу Г. Янг зазначає: *Nobody could be too disturbingly feminine who was not presented as made of iron* [35].

Зважаючи на спрямованість радянської політики 1970-1980-х років, неважко зрозуміти, що метафора «залізо» мала виразно негативне семантичне забарвлення. Мабуть, тому, що твердість, стійкість – це якості, які традиційно асоціюються з чоловіками, а не з жінками.

Залізо, звичайно, бездушне і найменше здатне бути «м'якосердим». Цікаво, що Маргарет Тетчер пишалася цим визначенням і сама іронічно зазначила: *I stand before you tonight in my green chiffon evening gown, my face softly made up, my fair hair gently waved... the Iron Lady of the Western World* [75].

Така своєрідна гумористична інверсія стала міцним засобом у встановленні її тотожності як жінки у чоловічому політичному світі. У верхніх ешелонах партії, до якої належала М. Тетчер, не було жінки, тому вона свідомо починала свою кар'єру, орієнтуючись на традиційно чоловічі якості: авторитет, мужність, цілеспрямованість, рішучість і волю до успіху.

У мовленні М. Тетчер посилювалися ознаки сили та непохитності її позиції, які передавалися невербально під час реалізації запропонованих політичних гасел. Це можна легко зробити з його найвідоміших висловів: *I don't mind if my ministers talk, as long as they do what I say!*", *"This country belongs to the courageous, not to the timid"* [75].

При нагоді вона легко ламала стереотипи: *"If you want something said, ask a man. If you want something done, ask a woman"* [75].

У своїх промовах Маргарет Тетчер часто розігравала контраст між цінностями, які традиційно очікують від жінок, і власною агресивно-чоловічою позицією. Ця гендерна позиція, заснована на переконаннях, була тією силою, яка керувала її дискурсом і формувала її єдиний політичний образ. Її прем'єр-міністерська риторика ґрунтувалася на поєднанні риторичної стратегії протилежних метафор і взаємодії між метафорою та антитезою. Контраст був основою більшості його метафор, оскільки був дуже дієвим засобом передачі розуміння суспільно-історичної дійсності, відображенням політичних конфліктів, які підкреслювали відстань між своїми позиціями та позиціями супротивників.

На особливу увагу заслуговує характеристика політичного дискурсу М.Тетчер у її виступах на конференціях Консервативної партії, адже на них лідер найчастіше апелює до партійної лояльності своїх однопартійців, використовуючи цілий арсенал риторичних засобів для об'єднання через чіткі ідеологічні заяви. Найбільш переконливою в досягненні поставлених політичних цілей була риторика Маргарет Тетчер у період 1977-1987 рр., коли її партія прагнула вирішального впливу на політичні процеси в країні. Це був лідер, який не приховував своїх прагнень. Тому її ідеологія досягла статусу своєрідної політичної філософії. Однією з причин, чому ім'я Маргарет Тетчер почали асоціювати з цілою ідеологічною системою, було її послідовне використання метафор, покликаних створити політичний міф, заснований на конфлікті поглядів. Політичні метафори поєднували когнітивні та емоційні аспекти її промов і надавали переконливої сили її дискурсу.

М. Едельман переконливо доводить важливість поняття конфлікту в політичному дискурсі: *«Оскільки політика передбачає конфлікти щодо матеріальних переваг, статусу та моральних проблем, деякі люди завжди протистоять іншим і бачать у них супротивників або ворогів. Політичними ворогами можуть бути іноземні країни, прихильники неприйнятних ідеологій, групи, які відрізняються в будь-якому відношенні, плоди уяви; у*

будь-якому випадку вони є невід'ємною частиною політичної сцени. Вони допомагають надати політичному видовищу сили розбудити пристрасті, страхи та надії, тим більше, що для одних ворог є союзником або невинною жертвою для інших» [49].

Поняття “political otherness” (“політична іншість”) підтримується L.P. Sego, на думку якого, існує полярність між політичною ідентичністю політика і його безпосередніх послідовників, з одного боку, і політичною лінією, яка не є безпосередньо їхньою. Термін «політична відмінність» відображає нормальну частину процесу формування політичної ідентичності, щоб відокремити свою політичну лінію від політики іншої партії або партій [23, с.112]. Таким чином ми бачимо, як Маргарет Тетчер використовує свою жіночність для створення унікального політичного образу через метафору Залізної Леді. Проте проблеми виникають через надмірне розширення поняття «політична інакшість»: *Finely comes the instrumentation, or acting on the awareness of the “otherness” previously constructed, in such a way that the other is perceived to be opposition, even at times the enemy* [75].

Промови М. Тетчер часто справляють враження прихованої войовничості; здається, що ці виступи зазвичай ґрунтуються на конфлікті, а не на принципах примирення та дружніх відносин. У дискурсі експрем'єра міністра виникає те, що починається з простої різниці в ідеології, яка швидко прогресує до розуміння політичного опонента як “the other” (“іншого”), і далі – через перехідну стадію до характеристики його як “the enemy” (“ворога”).

Під час візиту до Австралії в 1981 році, безпосередньо перед конференцією Консервативної партії, вона сказала, що консенсусу було досягнуто шляхом “*abandoning all beliefs, principles, and values*” і запитала: “*Whoever won a battle under the banner “I stand for the Consensus?”* [76].

Для себе вона вирішила повністю відмовитися від політики консенсусу, яку сповідував попередник Едвард Хіт (Edward Heath) і дотримувався цієї стратегії протягом усього свого керівництва партією.

Найпоширенішими концептуальними метафорами в дискурсі М. Тетчер є «політика» та «конфлікт», і типово, що так звані «конфліктні метафори» (або конфліктні метафори) використовуються для опису урядової політики так, якби вона була частиною військової кампанії. «Метафори конфлікту» містять своєрідне судження, оскільки актор конфлікту безсумнівно представлений як «герой», тоді як антагоніст представлений у негативному світлі, як чужа настирлива ідеологія. Маргарет Тетчер, ім'я якої стало метонімією Консервативної партії, позиціонувала себе як героїню, що бореться з уявними ворогами. Цих ворогів можна класифікувати за групами, які є своєрідною мішенню для її метафор: політична опозиція лейбористської партії, соціальні та економічні проблеми, інфляція, безробіття, злочинність, специфічні соціальні групи, такі як профспілки, поліція тощо. Далі є рівні узагальнення, такі як приватне підприємництво, західна цивілізація, соціалізм, свобода, тероризм, ринок, спадщина.

Усі ці цілі можна класифікувати у конкретну метафору, що ідеологічно базується на загальній концептуальній метафорі «політики» та «конфлікту». Наприклад:

My father's position as a councilor, Chairman of the Borough Finance Committee, then alderman 47 and finally in 1945-46, mayor meant that I heard a great deal about the town's business and knew those involved in it. Aldermen were indirectly elected council members elected to serve a fixed term by the directly elected element in the council; a highly honouredd position which has since been abolished [76].

He was methodical, forceful and, at least on the one question which mattered to him above all others – Europe – a man of unyielding determination... Ted's character seemed to me in many ways admirable. But he was not charming – nor, to be fair, did he set out to be. He was probably more at ease talking to men than women [76].

Головним «ворогом», проти якого спрямовані політичні наміри М.Тетчер, є соціально-економічні проблеми. На полі боротьби з цим ворогом

мішеннями конфліктних метафор у свою чергу обираються інфляція та безробіття. Вони часто використовуються в поєднанні з іншими риторичними стратегіями, такими як такі пари порівнянь: *That is why it is not a question of choosing between the conquest of inflation and the conquest of unemployment. Indeed, as one of our speakers reminded us yesterday, we are fighting unemployment by fighting inflation* [76].

Тут створюється контраст між двома об'єктами - боротьбою з інфляцією і боротьбою з безробіттям; однак аргумент страшилки насправді працює тут, оскільки друге речення розв'язує протиріччя, пояснюючи, що в цьому випадку існує причинно-наслідковий зв'язок між двома типами політики. В інших випадках імпліцитною метафорою є інфляція, персоніфікована як «ворог»: *Inflation is the parent of unemployment, it is the invisible predator of savers* [76].

Наведемо інший приклад: *Inflation threatens democracy itself. We've always put its victory at the top of our agenda. For it is a battle which never ends. It means keeping your budget on a sound financial footing* [76].

Тут абстрактне економічне явище розуміється як борець; пропонується курс дій, який забезпечує основу та обґрунтування певної економічної політики (передусім контролю за споживанням), спрямованої на «атаку» щодо інфляції. Так само персоніфікація використовується для представлення безробіття як «ворога». Водночас зауважимо, що в тексті немає спроби пояснити інструменти економічної політики, які були запроваджені для контролю над інфляцією та мають сприяти зниженню безробіття. Тим не менш, метафора усуває необхідність пояснювати логічні причинно-наслідкові зв'язки для опису економічних процесів, і надія спирається на ментальну модель конфлікту, яку легко сприймає реципієнт.

У пізніших промовах М. Тетчер можна знайти акценти на інших соціальних проблемах, аніж “enemies” (“ворогів”); сюди відносяться “terrorism” (“тероризм”) і “drugs” (“наркотики”). У 1988 році Прем'єр Міністр наголошувала: *Britain has taken the lead in tackling practical issues in Europe*

which are of real benefit to people – reform of the Common Agricultural Policy, completion of the Single Market, the fight against terrorism and drugs [76].

Є й приклади реверсії метафори, коли позитивно оцінюване явище (наприклад, “freedom”) є також тим, за що “ми повинні боротися” (“fight for”): *We pledge in this Party to uphold these principles of freedom and to fight for them. We pledge it to our allies overseas. And we pledge it to this country which we are proud to serve [76].*

Отже, аналізуючи партійні політичні маніфести М. Тетчер, можна зробити висновок, що Консервативна партія використовує «конфліктні метафори», щоб представити себе захисником цінностей, які, згідно з їх програмою, зазнають нападу з боку Лейбористської партії.

Політичний клімат другої половини 1970-х років характеризувався складними відносинами між лейбористським урядом і профспілковим рухом. (trade union movement). Консервативна партія Маргарет Тетчер визначила дисгармонійні відносини між Лейбористською партією та її традиційними союзниками як можливість трансформувати концептуальну метафору “politics is conflict” (“політика це конфлікт”) в іншу метафору – “industrial relations is a battle” (“промислові відношення це битва”): *For years the British disease has been the “us” and “them” philosophy. Many in industry are still inflected with the this virus. They still treat the factory not as a workplace but as a battlefield [76].*

Як стверджує М. Едельман, «звинувачення вразливих груп у стражданнях і провині, яку люди відчують у повсякденному житті, є емоційно приємним і політично популярним, тому конструювання ворогів лежить в основі не лише панування, гноблення та війни, але формування політики, виборів та інших, здавалося б, раціональна і навіть ліберальна діяльність сучасної держави також» [49].

Консервативна партія завжди визнавала необхідність зберегти підтримку робітничого класу і тому не бажала представляти конфлікт між керівництвом і робітниками як класову боротьбу, оскільки це могло б

привести до марксистської інтерпретації. Отже, стратегія партії полягала в тому, щоб зобразити цю боротьбу як боротьбу між робітниками, де одна з ворогуючих сторін могла просити уряд запровадити законодавчі санкції проти іншої сторони, а уряд, маючи свою законодавчу владу, міг діяти від імені будь-якої сторони - слабшої сторони (без профспілки) або від сильної (акціонери / акціонерні товариства), а також від імені більшості («як йому корисніше»). Приписування причин проблем Великобританії профспілкам було ефективним способом змінити погляд на них як на «ворога». Представлення соціальних груп як причини проблем неминуче призводить до представлення пов'язаних із цими соціальними групами політичних опонентів, тобто їх лідерів, як «ворогів». Ось як Маргарет Тетчер запевняла своїх політичних опонентів: *Home ownership too has soared. And to extend the right to council tenants, we had to fight the battle as you know, the battle in Parliament every inch of the way. Against Liberal opposition. And against Labour opposition* [76].

Когнітивна основа центральної метафори *the battle in Parliament every inch of the way* М. Тетчер несе в собі цілий набір підтекстів сфери війни. Це теза, що збереження політичної влади еквівалентно контролю над територією під час війни. Улюбленою фразою Маргарет Тетчер була: *Rolling back to the frontiers of Socialism* [75].

Тут соціалізм представлений не як ідеологія, а як ворожий стан, що здійснює вторгнення та окупацію; тому всі заходи проти нього розумілися як героїчні спроби перешкодити чужій ідеології.

Таким чином можна поширити метафору “*political opponents are enemies*” (“політичні опоненти – вороги”) до “*political ideologes are enemies*” (“політичні ідеології – вороги”).

Обрана провідною риторичною структурою «метафора конфлікту» актуалізує кілька емоційних виявів, оскільки спирається на колективну (архетипну) історичну пам'ять. Емблеми територіальних володінь - знамена та прапори, що символізують історичну самобутність, постійно

зустрічаються у виступах Маргарет Тетчер на партійних з'їздах і конференціях. Можливо, слова “flags” (“прапори”) і “banners” (“стяги”) створюють потужний емоційний зв'язок між їх вказівною та особливо вартісною оцінкою, оскільки асоціативно викликають у пам'яті канонічні образи, що перегукуються з історичними міфами. Вони підтримують часто використовувану метафору Маргарет Тетчер, засновану на міфі про Будіку (або Боадіцею), легендарну королеву брито- кельтського племені іцені, яка відродилася навколо сильної жінки-вождя, щоб протистояти іноземним загарбникам: *Would “consolidate” be the word that we stitch on our banners? Whose blood would run faster at the prospect of five years of consolidation?”* [76].

Тут використання експресивного “stitch on our banners” (“прикріплено до нашого прапора”) є яскравим прикладом зливання вербальної і образної моделей комунікації. Використання терміна “flag” (“прапор”) знову ж таки актуалізує концептуальну метафору “politics is conflict” (“політика – це конфлікт”), яка постійно експлуатується в політичних промовах, щоб дати метафоричне представлення діяльності політичних партій і асоційованих з ними ідеологій: *A new battle for Britain is under way in our schools. Labour’s tattered flag is there for all to see. Limp in the stale breeze of sixties ideology. We Conservatives have run up our flag. Choice, high standards, better teachers – a wider horizon for every child from every background* [76].

Як відомо, прапор – це знак, символ, за яким воїн може впізнати «свого» на полі бою; тому зрозуміло, що мета його використання в політичному мовленні — викликати емоції, пов'язані із захистом «своїї» території, родини, племені тощо. М. Тетчер посилається на Юніон Джек (національний прапор), який завжди асоціюється з Консервативною партією: *The Conservative Party now and always flies the flag of one nation – and that flag is the Union Jack*.

Натомість за контрастом “Red Flag” пов'язується з комуністичною ідеологією: *Our people will never keep the Red Flag flying here. There is only the banner that Britain flies, the one that kept flying for centuries – the red, white and*

blue. I am extremely to be disinclined deceived by the mask now being worn, as we saw last week, by all who would “keep the red flag flying here [76].

Протиставляючи Юніон Джек і Червоний прапор на знаковому символічному рівні, Маргарет Тетчер викликає символічні асоціації між нацією, місцевим патріотизмом Консервативної партії та агресивною ідеологією комуністів і Лейбористської партії. Такі метафори мають викликати захоплюючі стародавні образи. У цій ментальній моделі відбувається ідеологічна боротьба за перемогу національної ідеології та поразку ідей, які концептуалізуються як “the enemy” (“ворог”).

Використання Маргарет Тетчер «метафор конфлікту» демонструє її характерний стиль політичного лідерства: її опора на конфлікт як основний спосіб концептуалізації всіх людських відносин може пояснити те, що її біограф описує як яскраву і водночас потенційно деструктивну рису її політичної особистості.

Симптоматичною є характеристика, яку дає М.Тетчер у цьому контексті Douglas Hurd: *...she was at her happiest when she was up against the wall. When she wasn't embattled, she needed to imagine or invent the condition: embattled against the cabinet, against the country, against the world.*” [75].

Таким чином, орієнтація на відмову від консенсусу, що лежить в основі політичної дії Маргарет Тетчер, визначила своєрідність її політичного дискурсу, який ґрунтується на «конфлікті метафори» боротьби з ворогом і стійкості відстоювання обраної політичної стратегії.

Успіх у комунікації залежить від уміння ефективно володіти трьома чинниками: логікою, психологією та мовою. Останній є дуже важливим, оскільки вся інформація доноситься до слухача вербальними засобами [1, с. 90].

За основу нашого дослідження було взято промову Маргарет Тетчер «The lady's not for turning». Маргарет Тетчер прагнула скасувати інфляцію і тому ця промова була спрямована на відмову здійснювати будь-які зміни у зв'язку з лібералізацією економіки. Промова була визнана найкращою з

числа її публічних виступів, а її фінальна фраза «*The lady's not for turning*» стала гаслом тетчеризму.

Багато одиниць політичної мови означають комплекси ідей, досить віддалених від безпосереднього досвіду людини. В ході дослідження було виявлено наступні комунікативні стратегії і тактики у промовах М. Тетчер, як:

– замовчування фактів:

I will have a little more to say about that strange assembly later, but for the moment I want to say just this. [75].

За допомогою частки майбутнього часу *will*, Маргарет Тетчер вдалося створити певну інтригу, що є досить популярним прийомом серед політичних діячів, «напускати туман» на публіку. На нашу думку, вище згаданий прийом є елементом маніпуляції, адже таким чином «залізна леді» змушувала реципієнта чекати, здогадуватися, що ж буде далі.

– Заспокоєння аудиторії: *But with confidence in ourselves and in our future what a nation we could be!* [75].

This Government is pursuing the only policy which gives any hope of bringing our people back to real and lasting employment. [75].

Вміти увійти в довіру аудиторії і змусити її повірити у власні слова – це дуже важливо для успішного політика, адже на цьому, власне кажучи, і базується вся його майбутня діяльність. Маргарет Тетчер вправно володіє мовою, а за допомогою таких виразів, як: *with confidence in ourselves, to give hope* можна сказати, що вона спромоглася досягти взаєморозуміння зі слухачами.

– Вмовляння: *We just must, because now there is even more at stake than some had realized. So let us resist the blandishments of the faint hearts; let us ignore the howls and threats of the extremists; let us stand together and do our duty, and we shall not fail.* [75].

Вправний політик повинен не лише гарно і правильно говорити для того, щоб люди його розуміли, але й для того, щоб в майбутнього певним

чином вплинути на їхню свідомість. Він повинен перед виступом поставити перед собою ціль, а саме, домогтися співпраці зі сторони населення.

Спонукального відтінку у вище зазначених прикладах надають модальні дієслова, наприклад: *must* та *shall*. Вони звертаються до свідомості людей та спонукають їх до певних дій. Не менш важливу роль відіграє багаторазове повторення дієслова *let*, у такому контексті, як *let us resist, let us ignore, let us stand*, що також за своєю природою має спонукальний характер.

– переконання: *Our great enterprises are now free to seek opportunities overseas. This will help to secure our living standards long after North Sea oil has run out; [75].*

We are acquiring, with the co-operation of the United States government, the Trident missile system. This will ensure the credibility of our strategic deterrent until the end of the century. [75].

З метою переконати аудиторію з правильності своєї політики, «залізна леді» використовує такі влучні фрази, як: *This will help to secure our living standards*, яка передбачає собою те, що люди, почувши це, відкинуть сумніви щодо її політики і підсвідомо почнуть їй довіряти. Дуже важливою є ще інтонація, з якою політик говорить. Вона повинна бути чіткою, витриманою та впевненою, саме такою, яка була в Маргарет Тетчер.

– Самовиправдання: *But some people talk as if control of the money supply was a revolutionary policy. Yet it was an essential condition for the recovery of much of continental Europe; [75].*

So at international conferences to discuss economic affairs many of my fellow Heads of Government find our policies not strange, unusual or revolutionary, but normal, sound and honest. And that is what they are [75].

Величезного значення в зазначеному прикладі набувають риторичні питання, в них є прихована інтенція, яка вселяє довіру у свідомість реципієнта.

I know that there is another real worry affecting many of our people. I am accused of lecturing or preaching about this. I suppose it is a critic's way of saying

“Well, we know it is true, but we have to carp at something?” I do not care about that. [75].

Надзвичайно важливу роль у публічних виступах політичних діячів відіграє вміння протистояти опору зі сторони супротивників, а також здатність відстоювати свою думку.

– Доведення: *This Government are determined to stay with the policy and see it through to its conclusion. That is what marks this administration as one of the truly radical ministries of post-war Britain. Inflation is falling and should continue to fall. [75].*

Політик-оратор, маючи на меті таку інтенцію, передусім хоче, щоб саме його слова закарбувалися в пам'яті людей, а також, цим самим, показати свою силу та владність. Такий намір Маргарет Тетчер можна було простежити, слухаючи запис її промови, де вона помітно уповільнює темп мовлення та значно понижує тон, роблячи акцент на своїй владі.

– Прояви власного обов'язку: *Our aim is to let people feel that they count for more and more. If we cannot trust the deepest instincts of our people we should not be in politics at all. [75].*

В вищесказаних словах простежується ознака авторитетності політика, яка цим самим дає зрозуміти народу, що вони можуть розраховувати на неї.

– Надання впевненості: *In fact, the guards today are better armed and the walls are no lower. But behind those walls the human spirit is unvanquished. [75].*

We face many other problems in the Community, but I am confident that they too will yield to the firm yet fair approach which has already proved so much more effective than the previous Government's five years of procrastination. [75].

Слова *I am confident, unvanquished* вже самі по собі надають достовірності та впевненості в промову Маргарет Тетчер, а тому неможливо не помітити певних ознак запевнення реципієнта.

Аналізуючи промову Маргарет Тетчер, можна також виокремити такі групи інтенції, як:

– обіцянки: *We intend to maintain and, where possible, to improve our conventional forces so as to pull our weight in the Alliance. We have no wish to seek a free ride at the expense of our Allies. We will play our full part.* [75].

Дана інтенція передбачає зміну ставлення та думки слухачів, адже зазвичай після вдалих обіцянок політик-оратор здобуває прихильність. Про «дух» обіцянки свідчать такі слова, як: *intend, improve, reach, certain*, а також модальне дієслово, що виражає намір, рішучість та обіцянку – *will*.

– Критика: *The last government were well aware that Britain's budget contribution was grossly unfair. They failed to do anything about it.* [75].

Цими словами політик намагається запалити словом маси, а саме переконати в несправедливості та поразці попереднього уряду.

Механізм вербального впливу на людину базується також у взаємодії слова та значення. Професійний політик у своїй комунікації прагне точності визначення, проте інколи завуальовує свої цілі засобами еліпсису, номіналізації, метафоризації, особливою інтонацією, вдаючись до перекручування інформації:

Inflation is the parent of unemployment. It is the unseen robber of those who have saved [75].

Слід зауважити, що в масовій свідомості кожного народу існує певний ідеальний образ-стереотип політичного лідера з низкою рис, адекватних у кожній політичній ситуації. Такий ідеальний еталон формується в різких соціальних групах і відображає звички, пріоритети, потреби, і, зрештою, зумовлює груповий вибір того чи іншого політика.

Ідеальний еталон може бути умовно розкладений на окремі важливі (в певній соціальній групі) риси, котрі й стануть головними компонентами вибору. Політичний лідер, імідж якого відповідає цьому переліку якостей, має великі шанси стати відомим.

Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у 100 прикладах з промов Маргарет Тетчер відображено у додатку (Додаток А). Визначено, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації політикині є метафори

(16%), іронія (16%), риторичні питання (12%), метонімія (12%), синекдоха (15%), слова-кліше (7%), повтори (5%), абсурд (5%), ідіоми (9%).

3.2. Специфіка дискурсивних стратегій мовлення Гіларі Клінтон

Комунікативні стратегії і тактики привертають увагу дослідників давно. Виділяють семантичні, прагматичні, діалогічні та риторичні стратегії спілкування [11]; аргументативні [8]; конфліктні [18]; авторитарні [26]; маніпулятивні стратегії в політичному дискурсі [28].

Матеріалом дослідження є промови Гіларі Клінтон, які вона виголошувала у різних місцях під час президентської кампанії, а також виступи у передвиборчих дебатах. Аналіз мовних особливостей відбувається в рамках комунікативної лінгвістики.

Відомо, що комунікативна стратегія відображає загальні прагмалінгвістичні принципи, які визначають оптимальну реалізацію ілокутивних інтенцій, комунікативних намірів комунікатора, для досягнення конкретної мети спілкування [1, с. 119].

Комунікативні тактики відповідають мовленнєвим прийомам, які визначають лінію поведінки комунікатора на певному етапі спілкування, з метою досягнення бажаного ефекту, і виконують функцію способів реалізації мовленнєвої стратегії [1, с. 120].

Стратегія визначається як глобальний рівень усвідомлення ситуації спілкування загалом, який реалізується за допомогою тактик, які є локальними риторичними прийомами та лініями мовленнєвої поведінки [29].

У політичному передвиборчому дискурсі головною метою є завоювання більшості виборців. Для цього, з одного боку, використовуються стратегії позитивного звітування про дії кандидата, підкреслення його досягнень і обіцянок. З іншого боку, робляться спроби дискредитувати опонентів, показати їх неспроможність вирішити нагальні проблеми [30].

У політичному дискурсі Г. Клінтон самопрезентація кандидата відбувається за допомогою аргументативної стратегії, яка реалізується за

допомогою кількох тактик: солідарності, узагальнення, аналогія, посилення на авторитетну особу, контраст, опис позитивної перспективи. Діяльність опонента також відображається за допомогою конфліктної стратегії, яка включає такі тактики: критика та дискредитація [8, с. 35].

В американському суспільстві з низькою владною дистанцією популярна концепція рівності, завдяки якій кожна людина має рівні можливості для досягнення фінансового добробуту [29], тобто важливими є демократичні цінності. У політичному дискурсі важливі цінності виражаються за допомогою ключових слів, які вважаються вузлами семантичного зв'язку, наприклад, *our country, freedom, equality, justice, opportunity* та інші [72].

Вони формують так звану аксіологічну шкалу, згідно з якою аудиторія повністю довіряє поданим інформації. Такі лексичні одиниці фактично солідаризують суспільство: *Our country's motto is e pluribus unum: out of many, we are one. (...) The most enduring values. Freedom and equality, justice and opportunity. We should be so proud that these words are associated with us. That when people hear them – they hear... America* [72].

Тактика солідарності реалізується також за допомогою займенників *we, our*, які виконують інклюзивну функцію: *We are builders and we need to get back to building!* [73]

Крім того, об'єднання суспільства і виборців з кандидатом відбувається за допомогою вживання займенника *all+Americans*, а також перерахування певних верст населення з різними політичними поглядами, наприклад: *I will be a President for Democrats, Republicans, and Independents. For the struggling, the striving and the successful. For those who vote for me and those who don't. For all Americans* [72].

Такі *you-&-me* структури виражають команду і пропозицію одночасно [16, с. 166] і спрямовані на залучення адресата до дії разом з мовцем, наприклад: *So let's have paid family leave, earned sick days. Let's be sure we have affordable child care and debt-free college* [72].

Тактика аналогії часто вживається для більш емоційного впливу на аудиторію. Як правило, порівняння часто реалізується за допомогою емоційно і стилістично забарвленої лексики, а також метафоричних утворень. *Standing here as my mother's daughter, and my daughter's mother, I'm so happy this day has come (...). Happy for boys and men, too – because when any barrier falls in America, for everyone, it clears the way for everyone. When there are no ceilings, the sky's the limit* [72].

Наголошуючи на тому, що вона є першою жінкою-кандидатом у президенти, висунутою однією з головних партій Америки, Клінтон вказує на необмежені можливості обох статей. Аналогія з небом, яке може бути єдиною межею для реалізації свого потенціалу. *When there are no ceilings, the sky's the limit*, – це алюзія на один із музичних творів реперки Лілі Вейн під назвою No Ceilings. У наступному прикладі тактика аналогії неявна, оскільки використання асоціативної лексеми *to heal* створює медичний контекст. Основне значення фрази «виправлення розриву» полягає в розв'язанні проблем, які роз'єднують суспільство, особливо контролю над зброєю. Прихований сенс полягає в тому, щоб вилікувати суспільство, яке має певну хворобу: *We have to heal the divides in our country* [72].

Тактика генералізації використовується доповідачем, щоб потенційні виборці відчули себе причетними до національних процесів: *We all face choices in life, don't we? And this company could have just said, 'Hey, you know, our business is not going to be what it was, we've got to just fold up, let's just kind of quit.' But that's not what happened here, and what happened here is what can happen across America. You are in now, what is largely an aerospace company. And because of the work force and the work ethic and the commitment of Futuramic, you are seeing the future unfold* [73].

У своїй промові, присвяченій економічним питанням, кандидат у президенти звертається до співробітників потужної аерокосмічної компанії Futuramic Tool and Engineering у Мічигані. Клінтон підкреслює важливість розвитку цієї галузі, використовуючи пряме звернення до аудиторії.

Тактика узагальнення фактично застосована шляхом асоціативної заміни корпоративних подій загальнонаціональними: *and what happened here is what can happen across America*. Таким чином, представники робітничого класу повинні відчувати, яку важливу роль вони відіграють в економічному зростанні всієї країни. Тактика виклику авторитету є потужним інструментом впливу на потенційних виборців. Зазвичай оратор використовує образи, важливі для суспільства, які не викликають сумнівів і суперечок. Наприклад, згадка про батьків-засновників Сполучених Штатів також може бути пов'язана з топосом єдності: *Our Founders embraced the enduring truth that we are stronger together* [72].

У своїх виступах політик часто згадує своїх батьків, які своїм прикладом навчили її працьовитості, чесного ставлення до людей, навчили відповідальності перед іншими членами суспільства. Урок, який вона (моя мама) передала мені багато років потому, запам'ятався мені: *The lesson she (my mother) passed on to me years later stuck with me: No one gets through life alone. We have to look out for each other and lift each other up. She made sure I learned the words of our Methodist faith: “ Do all the good you can, for all the people you can, in all the ways you can , as long as ever you can* [73].

Основна мета згадки про своїх батьків і основна настанова релігії методистської церкви, якій навчили її батьки, полягає в тому, щоб показати свою відданість суспільству, де кожен готовий допомогти іншому члену суспільства. Серед найпоширеніших засобів аргументації є опозиційна тактика, яка фактично базується на семантичній поляризації [72].

Очевидно, що всі події, пов'язані з суперником, описуються в негативному світлі, а власні досягнення, навпаки, висвітлюються позитивно.

Donald has said he's in favor of defunding Planned Parenthood. He even supported shutting the government down to defund Planned Parenthood. I will defend Planned Parenthood. I will defend Roe v. Wade, and I will defend women's rights to make their own health care decisions [73].

Х. Клінтон висловлюється з приводу дозволу абортів і пропонує позицію Д.Трампа, який виступає проти планованого батьківства і збирається скасувати фінансування цієї програми. На відміну від свого опонента, вона підтримує аборти та захищає права жінок. Щоб посилити аргумент, комунікатор використовує назву історично важливої справи, *Roe v. Уейд*, який дозволив аборти. У своїх виступах кандидат від Демократичної партії порівнює свої економічні плани з перспективами економічного розвитку країни свого опонента. (...) *that if his tax plan, which would blow up the debt by over \$5 trillion and would in some instances disadvantage middle-class families compared to the wealthy, were to go into effect, we would lose 3.5 million jobs and maybe have another recession. (...), we will have 10 million more new jobs, because we will be making investments where we can grow the economy. Take clean energy. Some country is going to be the clean- energy superpower of the 21st century. Donald thinks that climate change is a hoax perpetrated by the Chinese. I think it's real* [73].

У цьому прикладі спостерігається широке використання статистичних даних, що посилює аргументацію та має певним чином впливати на вибір виборців. З одного боку, постає картина абсолютного занепаду з втратою робочих місць і зростанням боргів. З іншого боку, їхні власні досягнення свідчать про економічне зростання. Крім того, Клінтон також зазначає про важливість теми кліматичних змін для суспільства, використовуючи лексичні одиниці з позитивною конотацією, *clean- energy superpower of the 21st century*. Ця ідея суперечить Трампу, який не сприймає проблеми навколишнього середовища серйозно, про що свідчить використання китайцями токенів з негативним змістом. Тактика позитивної перспективи використовується в передвиборчих промовах для опису перспектив розвитку країни в разі перемоги кандидата. Зазвичай це політичні обіцянки, які мають створити позитивний образ у підсвідомості цільової групи. Тактика реалізується за допомогою умовних речень: *If I am your President - I will do smth. If I am fortunate enough to be your President, I will have your back every*

single day that I serve. My mission in the White House will be to make our economy work for everyone, not just those at the top. This is personal for me. I am the product of the American middle class, I was born in Chicago, I was raised in a subur [73].

Основна ідея опису позитивної перспективи у промовах політика полягає в тому, щоб показати підтримку всіх виборців, особливо середнього класу, який становить більшість громадян, щоб наша економіка працювала на всіх, а не тільки на них. Для цього вона також неодноразово згадує своє походження, що фактично наближає його до аудиторії та має запевнити колективного адресата, що він захищатиме його інтереси як президент: *So my message to every worker in Michigan and across America is this: I will stop any trade deal that kills jobs or holds down wages – including the Trans-Pacific Partnership. I oppose it now, I'll oppose it after the election, and I'll oppose it as President [73].*

Клінтон також каже, що вона виступає проти будь-якої угоди, яка призведе до скорочення робочих місць або заробітної плати, включаючи Транстихоокеанське партнерство.

У політичному дискурсі можна спостерігати як конкуруючі інтереси та цілі, так і несумісні засоби їх досягнення, що призводить до конфліктних ситуацій. Конфлікт вважається нормальною формою соціальних відносин; явище, яке постійно виникає в просторі між людьми, оскільки закладено в природі людини [2, с. 63]. Прояви суперництва, конкуренції, несумісності позицій і незгоди можуть бути причиною конфліктів у виборчих кампаніях [3, с. 24]. Конфлікт може виникнути, коли співрозмовники враховують обмежену кількість можливих пропозицій, тобто лише діаметрально протилежні альтернативи. До конфлікту призводять також ситуації, коли один із співрозмовників емоційно збуджений, а його співрозмовник підпадає під емоційний вибух [29]. При конфліктному спілкуванні виділяється стратегія спілкування мовця: відсутність спільної мети, консенсусу; наявність різних, часто протилежних поглядів на вирішення політичних,

соціальних чи економічних проблем; акцент на інакомислення. Ці показники призводять до застосування мовного тиску на співрозмовника, до використання стратегії конфліктного спілкування. Найбільш поширеною тактикою в стратегії конфлікту є тактика критики діяльності та програм опонента. Як правило, спікер вживає лексику негативного забарвлення та створює образ, що демонструє нездатність опонента представляти інтереси всіх громадян:

When he visited Detroit on Monday, he talked only of failure, poverty, and crime. He's missing so much about what makes Michigan great. And the same is true when it comes to our country. He describes America as an embarrassment. He said –and I quote – ‘We're becoming a third-world country.’ Look around you, my friends. Go visit with the workers building rockets. That doesn't happen in third world countries [73].

Підприємства в Детройті представлені як *failure, poverty, and crime*; *вся America as an embarrassment, a third-world country*. Клінтон не згодна з такою позицією і пропонує подивіться навколо і оцінити масштаби аерокосмічного виробництва, яке не може відбуватися у країні третього світу. *In fact, it would be the most extreme version, the biggest tax cuts for the top percent of the people in this country than we've ever had. I call it trumped-up trickle-down, because that's exactly what it would be. That is not how we grow the economy [73].*

Клінтон активно критикує плани свого опонента щодо скорочення корпоративних податків, які, за її словами, не тільки зміцнять економіку, але й не підтримають пересічного американця. Використовується гра слів *trumped-up trickle-down*, яка демонструє вигадану підтримку середнього класу, з одного боку, і той факт, що такі люди, як Трамп, збагачуються, з іншого. Мета тактики дискредитації — представити дії опонента не тільки в негативному світлі, а й довести, що вони не відповідають загальноприйнятим нормам поведінки. Крім того, підкреслюються негативні якості опонента: *Well, I think you've seen another example of bait-and-switch here. For 40 years, everyone running for president has released their tax returns. So you've got to ask*

yourself, why won't he release his tax returns? (...) he owes about \$650 million to Wall Street and foreign banks. Or maybe he doesn't want the American people to know that he's paid nothing in federal taxes, because the only years that anybody's ever seen were a couple of years when he had to turn them over to state authorities when he was trying to get a casino license, and they showed he didn't pay any federal income tax [72].

Клінтон повідомляє присутнім, що Трамп тривалий час не платить податок на прибуток. Це серйозне порушення закону. Дискредитація відбувається різними способами. По-перше, метафора bait-and-switch, використовується, щоб підкреслити нечесну гру кандидата в президенти. Він фактично є одним із кандидатів протягом 40 років, який не розголошує свої податки громадськості.

Таким чином громадяни можуть зробити висновок, що Трамп порушує закон, він нечесна людина.

Підсумовуючи вищесказане, можна констатувати, що комунікаційна поведінка Г. Клінтона свідчить про досить виваженого політика. Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у 100 прикладах із промов Гіларі Клінтон відображено у додатку (Додаток Б). Визначено, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації політичності є метафори (20%), порівняння (19%), цитування (15%), слова-кліше (16%), метонімія (10%), риторичні питання (15%), антитеза (5%).

3.3. Аналіз політичних промов Терези Мей

Консервативні погляди Терези Мей помітні не лише в її політичних діях, але цей обережний, прагматичний підхід також відчувається в її політичних текстах. Найяскравішими виступами Терези Мей вважають початок її прем'єрської кар'єри, політичні тексти, пов'язані з Brexit, і кульмінацією є промова про відставку. На основі цих матеріалів було проведено лінгвістичний аналіз.

Треза Мей для раціональної побудови своїх промов і максимального досягнення своїх політичних цілей використовує такі стратегії та тактики:

1. стратегія здійснення впливу поділяється на: стратегію позитивної самопрезентації:

- тактика «гра в простолюдинів»;
- тактика «роби як усі» та стратегія позитивної презентації опонента;

2. стратегія нападу:

- тактика звинувачення;

3. стратегія ідентифікації:

- тактика створення колективного образу;
- тактика відсилання на власний досвід;

4. стратегія «гра підвищення»:

- тактика відведення критики;
- тактика самовиправдання;

5. стратегія переконання:

- тактика обіцянки;
- тактика агітації.

Представлені стратегії і тактики розглянемо докладніше на прикладах із промов Терези Мей.

Прикладом стратегії позитивної самопрезентації може служити фрагмент промови Т. Мей, коли вона говорить про свої майбутні плани та справи:

I plan to lead, I want to address, the government I lead, since [became, I am not prepared to let them, I will move a motion [77].

У цьому прикладі Т. Мей використовує займенник I, який ідентифікує її як політика, який готовий брати відповідальність на себе.

Тактика «роби як усі» (Band Wagon) ґрунтується на тому, що апелюючи до аудиторії прагне навіяти адресатам, що всі, наприклад, тут присутні дотримуються однієї єдиної точки зору і, тому, вона змушена також прислухатися та розділити з аудиторією цю позицію. Ця тактика активно

використовується Терезою Мей. Наприклад: *In the UK, people of all backgrounds and communities - Muslim, Sikh, Jewish, Hindu, Christian, and people of no faith - are united in our resolve to defeat terrorism* [77].

У наведеному фрагменті Т. Мей підкреслює не лише перевагу своєї держави над іншими, а й опосередковано зазначає про толерантність британського народу, який мирно співіснує з людьми різних конфесій та віросповідань. Універсальний квантифікатор всіляко примушує всіх без винятку - *Muslim, Sikh, Jewish, Hindu, Christian, and people of no faith* - бути причетними до єдиної британської нації і відчувати свою єдність і цілісність. Ідея об'єднання різних народів у боротьбі з тероризмом відбивається у фразі *united in our resolve to defeat terrorism*, а займенник *our* надає посилення єдності уряду та народу.

Слід також зазначити, що Тереза Мей виявилася однією з небагатьох політичних діячів, які позитивно відгукуються про політику свого попередника. Таким чином, Тереза Мей неодноразово вдавалася до стратегії позитивної презентації опонента, яка полягає у згадуванні особи виключно у позитивному світлі. Вона використовує лексичні одиниці з позитивною конотацією і визначає іншу людину як об'єкт з позитивними якостями:

In David Cameron, I follow in the footsteps of a great, modern Prime Minister. Under David's leadership, the Government stabilized the economy, reduced the Budget deficit, and helped more people into work than ever before. But David's true legacy is not about the economy, but about social justice. From the introduction of same sex marriage to taking people on low wages out of income tax altogether, David Cameron has led a One Nation Government, and it is in that spirit that I also plan to lead [77].

Стратегія переконання активно використовується політикинею у її промовах. Ця стратегія реалізується за допомогою словесного впливу, що включає систему доказів, побудованих за законами логіки і обґрунтовують яке-небудь висунуте положення. Стратегія переконання поєднує у собі прийоми інформування, роз'яснення та докази. Тактика обіцянки є однією з

небагатьох, яка відноситься до стратегії, що описується. При правильному використанні цієї тактики, можливе включення нових відомостей у сформовану систему думок і поглядів аудиторії, до часткової зміни її світогляду, отже, і подальшого поведінки. Тереза Мей активно використовувала тактику обіцянки під час одного зі своїх звернень до електорату:

When we take the big calls, we'll think not of the powerful but you. When we pass new laws, we'll listen not to the mighty, but you. When it comes to taxes we'll prioritize not the wealthy, but you. When it comes to opportunity, we won't entrench the advantages of the fortunate few. We will do everything we can to help anybody, whatever your background, to go as far as your talents will take you» [77].

Зазначений фрагмент промови Т. Мей цікавий своїм прикладом паралелізму, в якому політик об'єднала анафору (початкове повторення) - *When we, When it* - та епіфору (кінцеве повторення) - *but you*. Безперечно, множинне повторення *but you* породжує сильний психологічний ефект на адресата, переконує його в тому, що влада ставить на перше місце саме його інтереси.

Ще однією тактикою, що реалізується у рамках стратегії переконання, є тактика агітації. Вона використовується для того, щоб схилити аудиторію на свій бік, ефективно впливати на підсвідомість слухачів і переконати чи просто заігувати їх зробити те, що вигідно промовцю:

We have the plan, we have the vision, but only you the people can give us the mandate. So my message is clear, give me the mandate to lead Britain, give me the mandate to speak for Britain, give me the mandate to fight for Britain and give me the mandate to deliver for Britain [78].

Стратегію нападу також використано в деяких висловлюваннях колишнього британського прем'єр-міністра. Ця стратегія передбачає активні комунікативні дії проти адресата, викликані ворожими чи конкуруючими намірами. Ця стратегія досягається за допомогою тактики звинувачення. До

неї зазвичай вдаються в період жорсткої конкуренції політичних сил. Вона підштовхує до дій, спрямованих на підірвання авторитету опонента. Ця тактика зазвичай реалізується за допомогою акцентування на негативних якостях опонента або на його помилках:

...a choice between strong and stable leadership under me and my team, or a coalition of chaos led by Jeremy Corbyn [78].

У даному фрагменті промови Тереза Мей вдалася до використання такого стилістичного засобу, як протиставлення – *me and my team or a chaos*. За його допомогою прем'єр-міністр робить контраст у своїй промові, протиставляючи свою політику політиці опонента.

Стратегія ідентифікації є однією з комунікативно-прагматичних стратегій у політичних виступах. Вона спрямована на наближення виступаючого як політичної постаті до своїх виборців. Сформуванню повну довіру і показати слухачеві свою простоту, близькість до пересічних громадян - головна мета даної стратегії, що реалізується з допомогою тактик створення колективного образу і тактики відсилання до власного досвіду.

Тактика створення колективного образу найчастіше проявляється у використанні особового займенника «we» в називному і присвійному відмінках для того, щоб показати ототожнення політика з народом:

.I think the best way we can do that is by ensuring that we encourage more women to come into public life and that we see more women in Parliament. A free press is one of the foundations on which our democracy is built, and must be preserved [77].

That will be the mission of the government I lead, and together, we will build a better Britain [77].

В обох прикладах ми можемо спостерігати використання особового займенника «we» і присвійного «our» як засобів зіставлення себе з народом. У першому прикладі Тереза Мей торкається проблеми прав жінок, ролі жінки в суспільстві, проблеми гендерної нерівності. Вона показує, що вона, як і всі жінки на Землі, бореться за право брати участь у рішеннях, які формують

наше життя і виступає за те, щоб більше жінок були задіяні як у політиці, так і в суспільному житті країни. Також вона виступає за свободу слова та наголошує, що Великобританія - демократична країна.

У другому прикладі Т. Мей також використовує займенник «we», підкріплюючи його прислівником об'єднавчого характеру *together*, а також використовує дієслівну конструкцію, щоб показати рядовим громадянам, що будівництво кращої Британії заслуга простих британців, а тільки потім уряду.

Тактика посилення на власний досвід застосовується політиками для того, щоб, по-перше, підкреслити свою близькість до народу, а, по-друге, показати, що обраний народом кандидат працює на благо цього народу та для покращення його життя. Дієвим прийомом застосування цієї тактики є перерахування політичними діячами у своїх промовах членів власної сім'ї, друзів, людей, які сприяли досягненню ними успіху або долі яких стали прикладами боротьби з соціальними та економічними проблемами. Акцентування уваги на власному досвіді, перш за все, спрямоване до емоційної сторони слухачів для того, щоб надати ефективний психологічний вплив на публіку.

В одному з уривків своєї промови Тереза Мей якраз апелює до власного досвіду, коли вона розповідає про свою сім'ю, згадуючи свого батька і дідуся, презентуючи себе людиною з народу, якому близькі проблеми простих людей. Також вона показує, що завдяки батькові та дідові звикла з дитинства розбиратися в державній службі та пост прем'єр-міністра для неї сьогодні – це просто частина її життя:

I grew up the daughter of a local vicar and the granddaughter of a regimental sergeant major. Public service has been a part of who I am for as long as I can remember [77].

Аналіз мовленнєвих тактик і стратегій Терези Мей дозволяє судити про те, що улюбленою стратегією для політикині є стратегія позитивної самопрезентації, зокрема тактика «гра у простолюдинів».

Кожен політичний текст Терези Мей наповнений різноманітними лексичними явищами (метафора, порівняння, слова-кліше), які допомагають одразу привернути до себе увагу. Політичний лідер використовує стратегію підкреслення ключових термінів, щоб ознайомити реципієнта, переважно у промовах щодо Brexit. Яскравими прикладами є фрази: *reject the European union, crucial choice, leave the European Union, make a decision to leave or to remain, great deal, right deal* [77].

З огляду на наведені словосполучення стає очевидним, що Тереза Мей виражає явне бажання донести до слухачів основний зміст промови. Безсумнівно, ці вислови вживаються з невеликими паузами, але вони мають маніпулятивний характер. Перш за все, така тактика допомагає якомога швидше знайти контакт з адресатом і швидко зорієнтуватися. Водночас таке повторення головної думки може викликати роздратування в аудиторії, а також можливу втрату інтересу до теми обговорення. Іншою складовою лексичного наповнення є використання образів. У промові, присвяченій Brexit, основною мотивацією такого категоричного рішення вважаються економічні відносини та неконтрольовані потоки емігрантів. Уособлюючи Європейський Союз, Тереза Мей використовує вислови *a wise old bird, white swan*, або білий лебідь, який стоїть перед амбіціями першої леді.

The terrible situation of emigrants on the outskirts of London is a false dichotomy of the government [77].

Вираз *false dichotomy* вживається у зв'язку з темою емігрантів, таким чином політик намагається висловити своє невдоволення становищем емігрантів, оскільки вбачає в них причину національного роз'єднання. Політичний діяч вважає, що емігранти негативно впливають на ринок праці, що погано позначається на економічних відносинах, а також руйнують духовні цінності корінних жителів Великобританії. Тереза Мей також вважає, що: *the British government can control the process of integration of emigrants from the European Union with its own hands, while maintaining safe trade relations* [77].

Крім того, під час переговорів Терези Мей з європейським самітом з 2 жовтня в політичних текстах з'явилися два терміни *soft Brexit* і *hard Brexit*[15].

З цього можна зробити висновок, що наведені вище заяви розглядаються як два варіанти планів Британії щодо виходу з Євросоюзу. При перекладі значення слів видно, що перше словосполучення має позитивне значення, а друге – відповідно негативне. Під час різних політичних перешкод, які почали з'являтися на шляху Терези Мей, вона не могла передбачити серед наслідків такий важливий крок, тому вона представила два сценарії. Зважаючи на ризики після Brexit, довіра політика була сумнівною, про що свідчить уривок із виступу: *No one knows what will happen. We may leave without protections that the deal provides* [77]. Незважаючи на впевненість Терези Мей та рішучий тон протягом всієї промови, вищезгадана цитата робить певний контраст між категоричною стратегією політикині і невідомим майбутнім, яке не має гарантій. На додаток до цього, думка про вихід Великої Британії з Європейського Союзу скидається більше на авантюру. На противагу своєму напористому та категоричному стилю, у промовах Терези Мей завжди присутні моменти, де вона згадує ким вона є і хто є над нею зверху: *I made this pledge then, to the people that I serve; Her Majesty the Queen has asked me to form a new government* [77].

Ці моменти можна розцінювати з двох аспектів. З одного боку вона визнає важливість власної посади та всіляко підтримує участь королеви у політичних справах, а з іншого боку – це добре обміркований стратегічний хід з метою завоювати прихильність до своєї кандидатури від вищого керівництва. Однак, варто зазначити ще одну функцію вищевказаних цитат, а саме – довіра. Саме таким чином політична лідерка намагається продемонструвати надійні та міцні взаємозв'язки з владою, підвищуючи власний авторитет у очах цільової аудиторії. Зважаючи на лаконічний стиль висловлення, притаманний Терезі Мей, можна зрозуміти, що політична

діячка завжди конкретизує свої думки, а тому не використовує зайвої інформації. Проте, задля більш ефектного та переконливого звучання власних ідей, Тереза Мей вдається до художніх засобів, яким деколи притаманний саркастичний характер. Використовуючи у своїй промові метафору *precious bond* на позначення терміну *Union*, тобто союзу, вона дозволяє своєму реципієнту задуматися про який союз йдеться мова, вже згодом, вона дає підказку, називаючи назви частин Об'єднаного Королівства. Тут відчувається консервативний погляд політикині, яка вкладає у поняття союз власні бачення, доказом до цього є фраза: *It means something else that is just as important* [78].

Тереза Мей дивиться на майбутнє Великої Британії крізь призму минулих століть, коли її країна була поза Євросоюзом. Такі погляди вона успадкувала від свого попередника Девіда Кемерона, який плекав надію на формування країни, об'єднаної національною єдністю. Відзначаючи свою важку та карколомну політичну кар'єру, Тереза Мей використовує метафору *the road ahead will be uncertain at times* [78], підкреслюючи всі труднощі, які можуть виникнути на шляху досягнення мети. У промові лідер стверджує, що народ підтримує її за результатами референдуму, використовуючи гіперболу: *they did so with their eyes open* [77]. Цією заявою вона намагається показати взаєморозуміння між собою як прем'єр-міністром і населенням. Саме заради добробуту громадян політик готовий йти на такі серйозні кроки, які потребують зважених рішень. Також у даній гіперболі можна помітити елементи власного характеру. Демонструючи необізнаність та покірність народу, Тереза Мей подає себе у певному образі божества, яка своїми ідеями вирішить суспільно-економічні проблеми. Тереза Мей неодноразово висловлювала свою упередженість щодо іммігрантів у своїх політичних поглядах. Її обурює доступність і відкритість кордону, тому вона постійно наголошує на відновленні посиленого контролю над територією країни. Однак на своїй посаді колишній прем'єр приймає інше суперечливе рішення:

I want us to be a home to the pioneers and innovators who will shape the world ahead [79].

Дивлячись на прихований зміст цієї цитати, можна зрозуміти, що можливість еміграції відкривається вибірково. Таке дипломатичне рішення можна вважати подвійними стандартами, які зводять нанівець усе сказане про право іноземних громадян залишатися в країні. Очевидно, що на прикладі так званих «робочих» професій, корінне населення для Терези Мей є пріоритетом. Порушуючи таке важливе питання, політичний лідер робить подвійний хід: його авторитет ще більше зростає в очах робітничого населення, оскільки він демонструє обізнаність у ситуації і тим самим сприяє неприязному ставленню місцевого населення до іммігрантів.

Розглядаючи політичну діяльність Терези Мей, неможливо оминати тему економічних відносин. Основними акцентами програми політика назвали внутрішню торгівлю та стратегічне партнерство. Аналізуючи проблеми економіки, Тереза Мей розуміла проблеми та недоліки, які заважають її країні процвітати. Доказом цього аналізу є фраза: *I set out why the existing models for economic partnership either do not deliver the ambition we need or impose unsustainable constraints on our democracy [79].*

Ключовими словами цієї цитати вважаються *ambition*, *impose*, *constraints* саме з допомогою таких абстрактних іменників, Тереза Мей намагається висловити своє невдоволення співпрацею з Європейським Союзом, епітет *unsustainable* підкреслює напруженість всієї ситуації. Також вона підкреслює проблему географічних обмежень у торгівельних відносинах: *Many of our farmers feel that the Common Agricultural Policy does not work for them; many in fishing communities feel the same about the Common Fisheries Policy [79].*

Аналізуючи промови Терези Мей, варто зазначити, що підкреслюючи важливі моменти або коли політична фігура намагається досягти кульмінації, вона використовує такі художні прийоми, як гіпербола та літота, які блискавично впливають на цільову аудиторію. Наприклад, фраза *work around*

the clock є яскравим прикладом гіперболи для опису понаднормового дня. Ця гіпербола була використана на початку промови для встановлення контакту з цільовою аудиторією, з метою викликати симпатію. Іншим прикладом є фраза *take the big calls*, яка насправді дуже влучно характеризує всю політичну діяльність Терези Мей і додає промові певної експресивності. Крім експресивності, гіпербола у виступах політичного лідера має провокаційний характер, що поєднує в собі риси патріотизму. Фраза: *A country that is proud to stand up for its values*[78].

Насправді цей приклад можна трактувати по-різному: з одного боку, це яскравий момент патріотизму, тобто країна має певні принципи та унікальну ідентичність, яку вона не хоче втрачати за будь-яку ціну, тому Тереза Мей показує що для неї важливі певні цінності, які вона не готова обміняти на вигідні умови торгівлі; з іншого боку, це певною мірою егоїстичний крок, тобто прем'єр-міністр є британським міністром, яка готова ризикнути та не боїться конфліктів з іншими державами. Іншим зразком провокативної гіперболи слугує фраза: *A country that works not for a privileged few, but for every one of us*. [78]

Недаремно ця фраза була сказана наприкінці промови, адже вона звучить як підсумок усіх озвучених Терезою Мей звернень. Цю заяву можна вважати дипломатичним кроком, оскільки політик наголошує на єдності британського населення. Вона не хоче ділити суспільство на соціальні класи, для узагальнення вживає займенник ми. Ця цитата також звучить як заклик не покладатися ні на кого, а будувати процвітаючу країну в середовищі кожного громадянина. Тереза Мей у своїх промовах використовує займенник us. Оскільки політик вживає його одночасно з гіперболою, яка є сильнішою та ефектнішою, літота не настільки помітна, але діє як легкий контраст. Про це свідчить цитата: *Britain might at times have been seen as an awkward member state*[77].

В уособленні назви країни Тереза Мей бачить попередній парламент, дії якого політлідер критикує та називає недолугими. Використовуючи такий

художній прийом, як літота, Тереза Мей вирішує деякі суперечки з Європейським Союзом, надаючи їм дипломатичного характеру: *It was not attempt to do harm to the EU or to any of its remaining member states* [78].

Як політик із великим стажем, політичний лідер чітко усвідомлював, що вихід із Європейського Союзу зруйнує фундамент цього союзу, і як наслідок можуть виникнути певні суперечки та відкриті конфлікти, тому дієслово *harm* виступає як вид полегшення.

У промовах Терези Мей про Brexit можна побачити не лише гіперболи, метафори та епітети, але й кілька прикладів літоти, один із яких вважається: *They vote for change* [77].

Описуючи результати референдуму, політичний активіст відзначає рішучий настрій жителів країни, тому слово зміна є надто загальним описом революції, на яку чекає все Сполучене Королівство. Цікавим фактом є те, що політичний лідер використовує прості звичайні слова як основу з поєднанням термінів, як правило, економічних і юридичних, щоб створити якийсь художній прийом. Тут застосована метафора *trading nation*, оскільки політичний лідер вірить у створення нових торговельних відносин, ця метафора окреслює результат, можливий після успішної торгової моделі. Крім метафори, таке незвичайне поєднання можливе і з гіперболою: *We translate the body of European law into our domestic regulations* [77].

Оскільки Велика Британія планує внести зміни на законодавчому рівні на основі європейського законодавства, уряд полегшує собі завдання лише вносячи зміни. Досить часто у промовах Терези Мей можна зустріти таку метафору, як *economic shock*, яку вона використовує для опису ситуації, яка може виникнути після виходу Великобританії з Євросоюзу. Однак, всупереч одному сценарію, політичний лідер використовує метафору *a giant open for business*, описуючи стан держави із цим феноменом відповідно до оптимістичного плану Brexit. Продовжуючи тему Brexit, Тереза Мей керується такими епітетами, як *decisive, enduring, final, great, last, reachable*, чим тому наголошує на необхідності ухвалення такого рішення, оскільки

країні потрібні зміни, і метафора служить цьому, щоб довести це: *a profound damage to faith in our democracy*. [77].

Усвідомлюючи, що населення Великої Британії перебуває в досить депресивному та зневіреному стані, вона підкреслює довіру до нового уряду, підкреслюючи його епітетом *accountable government*, який зробить усе можливе, щоб забезпечити краще майбутнє для нових поколінь та реалізувати всі амбіції, як наслідок. з яких країна отримає повну назву *Global Britain*. Говорячи про майбутнє Британії, Тереза Мей представляє її як глобальну країну, яка прагне лідерства та вдосконалення, тому рішення вийти з Європейського Союзу подається як так зване звільнення від обмежень, зняття тягаря, який обтяжував її громадян стільки років.

Політичні тексти Терези Мей завжди мають лаконічний стиль, який вдало поєднується з образами та художніми засобами, які використовує політичний лідер. Звертаючись до простих людей Британії, вона дипломатично намагається налагодити контакт з усіма і використовувати звичні терміни, що робить його промови емоційними, але коли виступає серед людей у політичному колі, вона одразу змінює тактику та виступає із складними поняттями, які надають її виступу більшої красномовності, змістовності та справляють ефективне враження на аудиторію. Такі два підходи до виголошення промови лише дають їй перевагу над іншими політиками та підвищують її авторитет на політичній арені.

Не можна ігнорувати той факт, що політична діяльність Терези Мей була спрямована на вихід Великої Британії з Європейського Союзу, тому, завдяки цьому, вона створила ряд термінів, які увійшли в словниковий запас кожного жителя Сполученого Королівства. Одним із найуживаніших термінів у промовах Терези Мей є економічні терміни. Оскільки політик тривалий час працювала у банківській сфері та була міністром праці та пенсійного забезпечення, вона постійно була задіяна в економічному житті країни, в результаті чого для неї ця термінологія перейшла у поняття повсякденного вжитку або набула значення жаргонізмів.

Спрямовуючи свою діяльність на підтримку вітчизняних компаній, сільського господарства, рибальства та торгівлі, політичний лідер постійно проводить порівняльний аналіз економічної ситуації, характеризуючи їх економічною термінологією: *But as we cart out way forward with EU, I want to look back; We will do everything we can to help anybody, whatever your background, to go as far as your talents will take you* [79].

But as we cart out way forward with EU, I want to look back; We will do everything we can to help anybody, whatever your background, to go as far as your talents will take you [79].

Найчастіше зустрічаються такі поняття, як taxes, до прикладу: *When it comes to taxes, we'll prioritize not the wealthy but you; economic partnership – I want to talk about the other pillar of that relationship: how we build our economic partnership; single market: Where we would stay in the single market, would mean having to implement new EU legislation automatically* [77]; *free trade – We negotiate a free trade agreement similar to that which Canada recently negotiated*[77]; *trusted traders – Recognizing each other's trusted traders scheme and drawing on the most advanced IT solutions so that the vehicles do not need to stop at the border*[79]; *tonnage: The UK's busiest port by tonnage, ready to expand its operation; off-shore wind – One of Europe's leading centres for off-shore winds is making a major contribution*[77]; *fund – That fund stands alongside the other support we are giving to local areas*[78]; тощо.

Використовуючи ці терміни, вона аналізує актуальні проблеми, планує вирішення на майбутнє та аналізує економічні проблеми в цілому. Враховуючи, що майже всі її виступи зосереджені на причинах і наслідках Brexit, вона пояснює своїй цільовій аудиторії, чого очікувати і до чого бути готовим для. Оскільки терміни були обрані з політичних текстів різних часів, особлива увага була приділена заключній промові Прем'єр-міністра Терези Мей, оскільки саме в цій промові вона дає огляд того, що було зроблено в економічних питаннях за час її перебування на посаді та як це вплинуло на життя британських громадян. Використовуючи економічні терміни, вона

іноді створювала метафори, найяскравішим прикладом яких є *offshore wind*, тим самим вона характеризувала ситуацію, яка може чекати Британію під час її перебування в Європейському Союзі. Якщо звернути увагу на інтонацію, з якою політикиня вимовила цю фразу, можна помітити сарказм, але в письмовій версії це явище є лише метафорою, що описує економічні зміни.

Наступний вид термінології, який є не менш важливим і помітним у виступах Терези Мей, – це політична сфера, яка досить тісно пов'язана з юриспруденцією, тому кожен політик зобов'язаний знати та розуміти юридичні терміни в питаннях державотворення та законодавства. Говорячи про Brexit, політична лідерка зазначає, що ця важлива подія є складним процесом не лише на економічному та соціальному рівні, а й на правовому. Політичний лідер неодноразово звітує про процеси підготовки аудиторії:

Our political traditions are different, unlike the European countries, we have no written constitution, but the principal of Parliamentary Sovereignty is the basis of our unwritten constitutional settlement; We are in the process of turning the agreement into draft legal text; We are close to agreement on the terms of an implementation period which was a key element of December's deal [79].

Також у промовах Терези Мей постійно присутні такі терміни, як: *democracy – I set out why the existing models for economic partnership either do not deliver the ambition we need or impose unsustainable constraints on our democracy[78]; debate – I have come here to speak to you today to explain why this debate is dragging on and what is at stake[77]; sovereignty – The agreement we reach must therefore respect the sovereignty of both the UK and the EU's legal orders[78]; legislation – It would be unrealistic to implement new EU legislation automatically[78]; regulation – Being out of the EU, but a member of the Single Market would mean complying with the EU's rules and regulations that implement those freedoms[77]; parliamentary democracy – It was a vote to restore, as we see, our parliamentary democracy and national self-determination[78]; jurisdiction – We have left the jurisdiction of the ECJ, but EU law and decisions will continue to affect us; justice – David's true legacy is not about the economy but about social*

justice[78]; якими вона описує всі процеси виходу Великобританії з Європейського Союзу та аналізує міжнародні відносини з іншими країнами. Щодо ступеня складності вищезазначених понять, то не можна сказати, що це незрозумілі слова, які зустрічаються лише в документах, оскільки це загальновідомі поняття, політик вживає їх у спілкуванні з широкими верствами населення.

У термінологічному плані, крім юридичних та економічних термінів, використовувалася також військова термінологія. Враховуючи, що експрем'єр є цивільною особою, вона показала, що добре розбирається у військовій справі: *This resolution remains the binding international legal framework for the resolution of the dispute about the Iranian nuclear programme* [79].

Також вжито терміни на позначення зброї: *We must also address in a meaningful way shared concerns about Iran's ballistic missile programme; Iran continues to abide by the restrictions set out by the JCPOA, in line with its obligations under the Treaty on the NonProliferation of Nuclear Weapons* [79].

Крім так званих розмовних термінів, Тереза Мей використовує аббревіатури для позначення профспілок, політичних організацій і географічних назв. Яскравими прикладами є такі:

The E3 will remain parties to the JCPoA [79], де E3 – це назва на позначення країн, які входять до Європейської Великої Трійки, а JCPoA – це назва ядерної угоди. Другим прикладом, щодо аббревіатур зазначено: *The IAEA must be able to continue to carry out its long-term verification and monitoring programme without restriction and hindrance* [79], під вищезгаданою аббревіатурою мається на увазі Міжнародна агенція з атомної енергії, яка відповідає за мирне використання ядерних технологій.

Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у промовах Терези Мей відображено у додатку (Додаток В). Визначено, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації політикині є звертання (10%), паралелізм

(13%), цитування (16%), слова-кліше (17%), концептуальна метафора (22%), риторичні питання (5%).

Вивчаючи промови Терези Мей, можна знайти різноманітні приклади вживання різних частин мови, які відповідають за певну функцію та можуть пояснити мотиви поведінки політика. Характерними рисами її виступів є використання особових займенників у різних значеннях, використання риторичних запитань як засобу спілкування з цільовою групою, керування вставними словами для послідовного викладу інформації, вживання інверсій для наголошення ключових об'єктів, тощо.

Висновки до розділу 3

У розділі розглянуто індивідуальний стиль політичних промов видатних жінок-політикинь XX-XXI століття: Маргарет Тетчер, Гіларі Клінтон, Терези Мей.

Визначено, що кожній із них притаманний свій стиль спілкування.

Аналіз публічних політичних виступів та інтерв'ю дозволяє зробити висновок про мовну особистість Маргарет Тетчер і охарактеризувати її як жінку-політика, прихильника консервативної партії, політичного лідера, який обстоює інтереси Великобританії, захищає межі власної держави та здійснює низку консервативних заходів, що стали частиною політики тетчеризму. Маргарет Тетчер також постає як політик, впевнений у своїх силах, у вжитих заходах щодо покращення життя народу, роботи очолюваної партії.

Визначено, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації політикині є метафори (16%), іронія (16%), риторичні питання (12%), метонімія (12%), синекдоха (15%), слова-кліше (7%), повтори (5%), абсурд (5%), ідіоми (9%).

Визначено, що у політичному дискурсі Г. Клінтон самопрезентація кандидата відбувається за допомогою аргументативної стратегії, яка реалізується за допомогою кількох тактик: солідарності, узагальнення,

аналогія, посилення на авторитетну особу, контраст, опис позитивної перспективи. Діяльність опонента також відображається за допомогою конфліктної стратегії, яка включає такі тактики: критика та дискредитація.

Комунікаційна поведінка Г. Клінтона свідчить про досить вираженого політика. Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у промовах Гіларі Клінтон демонструють, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації політикині є метафори (20%), порівняння (19%), цитування (15%), слова-кліше (16%), метонімія (10%), риторичні питання (15%), антитеза (5%).

Визначено, що Тереза Мей як політик має такі якості як рішучість, завзятість, принциповість. Зазначені якості підтверджуються і відповідними промовою, які наповнені непростими граматичними конструкціями, образними порівняннями, яскравими прикладами, ідіоматичними виразами, стилістичними фігурами та прийомами. Вони відіграють важливу роль у політичному дискурсі, оскільки допомагають адаптувати мовлення до сприйняття широкими суспільними масами.

Визначено, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації Терези Мей є звертання (10%), паралелізм (13%), цитування (16%), слова-кліше (17%), концептуальна метафора (22%), риторичні питання (5%).

В результаті аналізу політичних промов англomовних жінок-політиків ХХ- ХХІ століття Маргарет Тетчер, Гіларі Клінтон та Терези Мей, можна зробити висновок, що вони порушують важливі для суспільства питання демократії, рівності прав, расизму, свободи кожного громадянина, прав жінки у суспільстві тощо за допомогою певних семантичних груп лексики, а також часто вдаються до використання займенників та надмірних ввічливих форм.

ВИСНОВКИ

У роботі визначено, що політичний дискурс є знаковим утворенням, що має два виміри - реальний і віртуальний, при цьому в реальному вимірі він розуміється як текст у конкретній ситуації політичного спілкування, а його віртуальний вимір включає вербальні та невербальні знаки, орієнтовані на обслуговування сфери політичної комунікації. Доведено, що політичний дискурс вирізняється лаконічним стилем викладення матеріалу та відповідає за поширення інформації, контроль інформації та аргументацію своїх позицій. Варто зазначити, що основними завданнями політичного дискурсу є маніпулювання, вплив та захист своїх прав. Завдяки лексико-психологічним прийомам у політичному дискурсі завжди відбувається боротьба за владу, свій авторитет тощо.

Найпоширенішими видами політичного дискурсу є виступи та дебати. У роботі досліджували індивідуальний стиль жінок-політиків XX-XXI ст. на матеріалі їхніх виступів. Встановлено, що кожен політик обирає власну стратегію, але найчастіше це аргументація та переконання. Також усі компоненти виступу мають бути взаємопов'язані, що вважається непростим завданням для політичного діяча. З огляду на те, що в одному виступі політик обговорює кілька тем, дотримуватись такої системи складно. Не менш важливий аспект – сприймач інформації, виголошуючи промову, політичний діяч повинен враховувати свою цільову групу, і, як наслідок, відштовхуватися від неї, оскільки соціальна складова дуже важлива.

Наступне питання цього дослідження стосується специфіки гендерного політичного дискурсу. Визначено, що гендер – це певний комплект культурних рис, що характеризують суспільну поведінку чоловіків і жінок, їх взаємини між собою. Звідси випливає, що гендер відноситься не просто до представників двох статей, а до взаємин між ними та до методу суспільного конструювання даних взаємовідносин, тобто природного ставлення до того, як співтовариство конструює ці відносини щодо взаємодії статей у соціумі.

Тож, гендер - це сукупність соціальних і культурних норм, яке суспільство наказує виконувати людям залежно від їхньої біологічної статі. Залежно від того, до якої статі він належить, індивід вибудовує свою поведінку, свої взаємини.

Гендер розглядається як спосіб репрезентації кожної людської індивідуальності в термінах специфічних соціальних відносин. Гендерна маркованість характеризується текстовою формою комунікації та спілкування, що репрезентує маскулінні/фемінінні характеристики автора, і вони можуть використовуватись як засіб оптимізації соціально-політичного діалогу, коли в залежності від конкретних умов ситуації спілкування автор спеціально посилює чи мінімізує існуючі мовні статеві відмінності. Основою конструювання гендера є полярність і протиставлення. Гендерна система відображає асиметричні та культурні думки та очікування, адресовані людям залежно від їхньої статі.

Кожна людина підвладна власним стереотипам, які сформовані під впливом етнічних, національних, культурних особливостей. В залежності від них формується уявлення про розподіл суспільних і владних ролей. Лідерські якості людини не залежать від її статі. Залучення жіноцтва до суспільно-політичних процесів і вирішення важливих державних проблем передбачає особисте бажання займатися цим видом діяльності.

Протягом тривалого часу політика була виключно чоловічою сферою, і масовий прихід жінок у велику політику – це явище нове. Незважаючи на проголошувану рівність статей та поширення політкоректності в багатьох сферах життя на Заході, слід все ж таки визнати, що стереотипне уявлення багатьох людей про політику ідеальну, еталонну в англomовних культурах пов'язано, насамперед, із чоловіком. Жінка-політик виступає як деяке відхилення від зразка, що знаходить своє вираження у мові і, насамперед, у політичному дискурсі.

Під час дослідження було виявлено історичні чинники, які підтверджують існування так званої «жіночої мови», але через патріархальні

мотиви таке поняття назавжди зникло з історичних джерел. Через вплив патріархального суспільства ставлення до жінок-політиків часто є упередженим. Вони повинні постійно доводити свою компетентність і професіоналізм на політичній арені. З цього факту можна зробити висновок, що ставлення до жінок-політиків неоднозначне: перебуваючи в постійній конкуренції з протилежною статтю, жінки-політики змушені зберігати так званий тон, щоб бути гідною суперницею своїм опонентам. Важливо відзначити, жінки-політики звикли поводитися стримано на публіці та вирішувати всі проблеми дипломатичним шляхом, коли виникають конфліктні ситуації, з іншого боку, політики-чоловіки схильні проявляти свої емоції і гостро говорити про будь-які непорозуміння. Фактично це дослідження руйнує всі стереотипи щодо поведінки жінок у незручних ситуаціях, які випливають з того, що всі вважають, що жінки занадто емоційні, але в політичному дискурсі відбувається навпаки, політики поведуться більш відкрито, не приховуючи свого почуття. Така ситуація склалася через те, що жінка-політик боїться показати себе слабкою, тому змушена тримати себе в руках і стримувати емоції.

Загалом домінантою політичного дискурсу є те, що жінки-політики більше зацікавлені в дипломатичних відносинах і взаєморозумінні. Під час роботи також обговорювалися типові характеристики політичних промов, з яких можна зробити висновок, що для політичного мовлення дуже важливими є наявність таких типів, як логічність, креативність, образність, лексичне наповнення та різноманітні семантико-стилістичні прийоми тексту. Це означає, що, готуючи політичну промову, слід звертати увагу на логіку викладу думок, дотримуватися певної послідовності, яка полегшує сприйняття інформації. Щодо зображень, то слід зазначити, що кожна жінка-політик використовувала окремі зображення, щоб висловити свою думку з конкретного питання.

Таким чином, за допомогою простих понять можна інтерпретувати поведінку політичного діяча та пояснювати його реакцію на певні ситуації.

Креативність також є важливою деталлю виступу, тому інколи трапляються непередбачені обставини, політику доводиться швидко виходити з ситуації та викручуватися з обставин. Політика без провокацій неможлива, тому перед політичним лідером постає завдання знайти оптимальний відповідь, яка звучить розумно, оригінально і не агресивно. Лексичне наповнення має бути різноманітним і продуманим, адже це одна із заporук успішного сприйняття політичного тексту. Хоча план і структура виступу можуть бути хорошими, але без вдалого лексичного наповнення його актуальність знижується. Як зазначалося раніше, для підкреслення ключових елементів варто використовувати правильні синтаксичні конструкції, які б змогли підкреслити важливі аспекти промови та надати їй більшої висоти.

Підсумовуючи вищевикладене, визначено, що створення промови – це клопіткий процес, який вимагає дотримання певних стандартів, які мають вдало поєднуватися з мотивами автора. Якщо говорити про лексичне наповнення, то багато залежить від статі політичного діяча, його ерудиції, освіти та досвіду роботи.

Визначено, що вибір мовних засобів формування образу жінки-політика пов'язаний із прагненням до маскулінізації образу, з одного боку, і до фемінізації – з іншого. Маскулінізація та фемінізація образу пов'язані з актуалізацією концептуальної опозиції «свій - чужий», що має найважливіше значення для політичного дискурсу. Акцент на жіночності призводить до фемінізації образу, що в силу стереотипів, що склалися, забезпечує видалення від образу ідеального політика та віднесення до аутгрупи «чужих». Підкреслення мужності призводить до маскулінізації образу, однак це не призводить до однозначного віднесення жінки-політика до табору "своїх", тобто до інгруп. Тим самим, образ жінки-політика має двоїстий характер. Подвійний характер образу жінки-політика знаходить відображення у своєрідності вибору метафор, коли крім традиційних для політичного дискурсу метафор (таких як метафора війни, миру, театру, війни, спорту), важливу роль набувають метафори, пов'язані зі стереотипами про

світ жінки (метафори шлюбу та любовних відносин, метафора домашнього господарства) тощо.

У своїх промовах жінки-політики використовують лексичні та синтаксичні засоби реалізації гендеру, які дозволять віднайти допоміжне значення певного явища чи події.

На лексичному рівні основні відмінності у промовах жінок спостерігалися у використанні низки лінгвостилістичних засобів, таких як: емоційно-оцінна лексика з негативною семантикою для опису свого опонента та його дій з метою дискредитації в очах потенційних виборців; з позитивною семантикою – на формування власного позитивного іміджу, самореклами.

На прикладі досліджуваних промов Гіларрі Клінтон, Александрії Окасіо-Кортес, Ненсі Пелосі та Мішель Обама визначено, що політиkinі використовують мовні засоби із позитивною семантикою, а саме частотність епітетів становить 24% (24 приклади), а метафор – 34% (34 приклади).

Використання мовних засобів з негативною семантикою незначно поступається, тому отримали такі результати: епітети – 19% (19 прикладів), метафори – 23% (23 приклади). Відповідно найменш частотним є використання мовних засобів із негативним семантичним значенням.

На синтаксичному рівні одним із найефективніших стилістичних прийомів, що використовуються всіма жінками-політиками без винятку, є прийом синтаксичного повтору, у якому, зазвичай, повторюється початкова частина висловлювання (анафора). Прийом повтору загалом використовується для того, щоб методично навіяти адресату потрібну автору виступу думку.

Риторичні питання, які ставлять кандидати, звернення до аудиторії надають діалогового характеру їх виступу, що робить потенційних виборців активними учасниками комунікації. Така маніпуляція свідомістю дуже характеру передвиборчого дискурсу: в адресата виникає ілюзія самотійності вибору та прийнятого рішення, тоді як саме автор спрямовує хід його думок.

Щодо синтаксичних засобів, частотність використання складних речень із підрядним зв'язком становить 37% (37 прикладів), у той час як із сурядним зв'язком – 12% (12 прикладів) та з безсполучниковим зв'язком – 7% (7 прикладів), прості речення 34 % (34 приклади), складні речення із сурядним та підрядним зв'язком – 10 % (10 прикладів).

Основна частина дослідження ґрунтується на виступах Маргарет Тетчер, Гіларі Клінтон, Терези Мей, на основі яких обговорювалися окремі особливості стилю гендерного політичного дискурсу.

Використання Маргарет Тетчер «метафор конфлікту» розкриває її характерний стиль політичного лідерства: її опора на конфлікт як основний спосіб концептуалізації всіх людських стосунків може пояснити те, що її біограф описує як вражаючу та водночас потенційно деструктивну рису її політичної особистості. Аналіз публічних політичних виступів та інтерв'ю дає змогу зробити висновок про мовну особистість Маргарет Тетчер і охарактеризувати її як жінку-політика, прихильницю консервативної партії, політичного лідера, яка захищає інтереси Великої Британії, захищає кордони своєї країни і здійснює низку консервативних заходів, які стали частиною політики тетчеризму. Маргарет Тетчер постає також як політик, який впевнений у своїх силах, у заходах, що вживаються для покращення життя людей, і в роботі партії, яку вона очолює.

Визначено, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації політичині є метафори (16%), іронія (16%), риторичні питання (12%), метонімія (12%), синекдоха (15%), слова-кліше (7%), повтори (5%), абсурд (5%), ідіоми (9%).

У результаті аналізу політичних виступів Хіларі Клінтон визначено, що у її політичному дискурсі самопрезентація кандидата відбувається за допомогою аргументативної стратегії, яка реалізується за допомогою кількох тактик: солідарності, узагальнення, аналогія, посилення на авторитетну особу, контраст, опис позитивної перспективи. Діяльність опонента також

відображається за допомогою конфліктної стратегії, яка включає такі тактики: критика та дискредитація.

Комунікаційна поведінка Г. Клінтона свідчить про досить виваженого політика. Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у промовх Гіларі Клінтон демонструють, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації політикині є метафори (20%), порівняння (19%), цитування (15%), слова-кліше (16%), метонімія (10%), риторичні питання (15%), антитеза (5%).

Тереза Мей порушує питання демократії, рівних прав, расизму, свободи кожного громадянина, права жінок у суспільстві та ін., важливі для суспільства за допомогою лексики певних семантичних груп, і часто вживаються займенники та надмірні форми ввічливості. У її виступах вирізняється займенникова форма викладу матеріалу. Тереза Мей більше зосереджуються на власних силах і можливостях своєї партії, тим самим беручи на себе велику відповідальність. Вона додає до своїх промов більше паралельних конструкцій і повторів. Визначено, що найчастотнішими засобами гендерної ідентифікації Терези Мей є звертання (10%), паралелізм (13%), цитування (16%), слова-кліше (17%), концептуальна метафора (22%), риторичні питання (5%).

Таким чином, можна зробити висновки, що жінки-політики XX-XXI століть сформували свій індивідуальний стиль у промовах і поведінці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики. Київ.: ВЦ „Академія”, 2004. 344 с.
2. Белова А. Лингвистические аспекты аргументации. Киев: Логос, 2003. 304 с.
3. Бикова О. Досвід класифікації прийомів мовного маніпулювання в текстах ЗМІ. Мовне спілкування. Красноярськ, 2000. Вип. 1. С. 42-53.
4. Бутова І. Гендерна складова у політичному дискурсі США та України. 2012. URL: [file:///C:/Users/123/Downloads/Mandriv_2012_1_13%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/123/Downloads/Mandriv_2012_1_13%20(1).pdf).
5. Ващук Т. Політичний дискурс як об’єкт лінгвістичного дослідження. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7154/97/>.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
7. Гавриленко В. , Тітарова Д.Лінгвостилістичні особливості політичних промов уінстона черчіля. «Молодий вчений». 2017. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/31.pdf>.
8. Глінка Н., Зайченко Ю. Експресивні засоби й стилістичні прийоми вираження експресивності та особливості їх перекладу. Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Серія: Філологія. Педагогіка. 2013. Вип.2. С. 34 – 39.
9. Дмитрук О. Маніпулятивні стратегії в сучасній англomовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-2005 років). Київ. 2020. С. 52-61.
- 10.Єрмоленко С. Гендерне питання в мовному та методичному аспектах. 2008 (3). С. 36-43.

- 11.Єфімов Л., Ясінецька О. Стилїстика англїйської мови і дискурсивний аналіз. : навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2004. 240 с.
- 12.Заблоцький Ю. Аналіз передвиборчих промов кандидатів у президенти США у 2012 році (М. Ромні та Б. Обама). Одеський лінгвістичний вісник. 2015. Вип. 5(1). С. 57–62. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2015_5\(1\)__15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2015_5(1)__15).
- 13.Каптюрова В. Прагматичні принципи формування повідомлень у соціальних мережах та мікроблогах: автореф. дис. ... канд.філол.наук: 10.02.04 "Германські мови. Київ. нац. ун-т. ім. Тараса Шевченка. Київ. 2014. 22 с.
- 14.Карпусенко Н., Карпусенко М. Стилїстичні особливості синтаксичних структур президентських дебатів х. клінгтон та д. трампа. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2018 (33). С. 48-49.
- 15.Ковалевська Т. Психолінгвістичні особливості політичного дискурсу. Вісник ХНУ. 2001. Вип. 33. Філологічні аспекти дослідження дискурсу. С. 237 – 242.
- 16.Кондратенко Н. Мовний жарт у політичній комунікації: від політичного гумору до мовної гри .Зап. з загальної лінгвістики : зб. наук. пр. Одеса, 2008. Вип. 8/9. С. 176–182.
- 17.Косьянова О.Політичний дискурс: загальні характеристики поняття. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. 2012. URL: http://confcontact.com/2012edu/tom1/33_Kosjanova.htm.
- 18.Куценко О., Слобоженко Р. Особливості англійських політичних промов. Національний авіаційний університет. 2010. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21916/1/SLOBOZHENKO%20KUTSENKO.pdf>.
- 19.Лазарєв С. Поняття і види символічних ресурсів влади. Освіта регіону. Серія: Політологія. Психологія. Комунікації. 2013. № 4(34). С.150-155.
- 20.Луньова О. Мовна особистість в політичному дискурсі. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/novitfilolog/21/23.pdf>

- 21.Максимчук О. Політичний дискурс: особливості та функції. «Мова і культура». 2010.URL: <http://eprints.zu.edu.ua/6987/1/00molpdo.pdf>.
- 22.Мамонтова Е. Державний протокол та церемоніал як символічний інструмент забезпечення процесу публічної комунікації: витоки, структура, нормативно-організаційні засади. Монографія. Одеса: Друкарський дім, 2011. 480 с.
- 23.Мотузенко Б. Маніпуляції як соціальна технологія.Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. Київ – Запоріжжя – Одеса, 2019. Вип. 4. С. 111-124.
- 24.Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ: Світогляд, 2005. 315 с.
- 25.Нагорська Т. Структура текстів політичних промов У.Черчіля: лінгвориторичний підхід. Культура народів Причорномор'я. 2007 №110. С. 54-56.
- 26.Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. : І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева та ін. ; за ред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. 2-ге вид., стер. Київ: НАДУ, 2011. 128 с.
- 27.Петренко В. Особливості визначення політичної мови. Політичний менеджмент. Київський національний університет ім. Т.Шевченка .2007 (№2). С. 17-20.
- 28.Політичне красномовство: агітаційна промова. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/rhetoric/30528/>.
- 29.Попов Р. Політичний дискурс: проблема теоретичної ідентифікації. Національна академія державного управління. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05prapti.pdf>.
- 30.Самойлова І., Подвойська О. Лексичні особливості політичних промов. Херсон. 2016 (№1). С. 235-237.
- 31.Серажим К. Дискурс як соціолінгвальний компонент сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і

- жанроволінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масово- інформаційного дискурсу): Автореф. дис. ...на здобуття наукового ступеня докт. філол. наук. Київ, 2003. 19 с.
32. Синельникова Л. Сучасний „чорний піар” як маніпулятивний дискурс. Динамізм соціальних процесів у пострадянському суспільстві. ЛуганськЖенева, 2000. 127 с.
33. Сосланд А. Харизма сучасного політика і як її створювати. Document HTML. URL: <http://www.polit.ru>
- 34.Стрій Л. Ритуальний характер політичної комунікації: семіотика інаугурації президента // МОБА. 2014. № 21. URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/rada%20philology/Дисертація%20>
- 35.Тетчер М. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%82_%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%87%D0%B5%D1%80
- 36.Чернявская В. Дискурс власти и власть дискурса. Проблемы речевого воздействия. Москва: Флинт. Наука, 2019. 128 с.
- 37.Чорна О.Особливості функціонування метафори в політичному дискурсі сучасної публіцистики (на матеріалі української та чеської періодики). Лінгвістика і поетика тексту. Філологічні студії. 2013. Вип. 9. С. 637-643.
- 38.Швелідзе Л. Тактики конфліктної комунікації в мережевому політичному дискурсі США та України (на матеріалі повідомлень у Твітері). Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Том 34. Вип. 5. С. 164–169.
- 39.Buffery A., Gray J. Sex differences in the development of spatial and linguistic skills. Gender differences, their ontogeny and significance.

- Edinburgh, 1972. P. 123-158.
40. Cameron D. Rethinking language and gender studies: some issues for the 1990 s. *Language and gender: interdisciplinary perspectives*. New York, 1995. P. 31-44.
 41. Coates J. *Women Talk, Conversation between women friends*. Oxford, 1996. P. 152-173.
 42. Hall K., Goldstein D. M., Ingram M. B. The hands of Donald Trump: Entertainment, gesture, spectacle. *HAU: Journal of Ethnographic Theory*. 2016. № 6 (2). P. 71-100.
 43. Juraj H. Critical Discourse Analysis of Obama's Political Discourse. - Режим доступа: www.researchgate.net/publication/242544517_Critical_Discourse_Analysis_of_Obama's_Political_Discourse
 44. Halliday M.A.K. *Halliday's Introduction to Functional Grammar*.—L.: Routledge Taylor & Francis Group, 2014. 786 p.
 45. Hofstede G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context//Online Readings in Psychology and Culture, 2(1), 2011 <http://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1014&context=orpc>
 46. Holmes J. *Women, men and politeness*. Longman, 1995. 254 p.
 47. Jessmer S., Anderson D. The effect of politeness and grammar on user perception of electronic mail. *North American Journal of Psychology*. 2001. № 3. P. 1-15.
 48. Humboldt W. von, 1984, *Ausgewählte Arbeiten der Sprachwissenschaft*. Vene. 2001. 256 S.
 49. Edelman M. *Constructing the Political Spectacle*. Chicago and London: University of Chicago Press, 1988. 142 c.
 50. Jonathan Charteris Black. *Margaret Thatcher and the Myth of Boedicia. Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor*. Palgrave Macmillan, 2005. C. 86–112.

51. Fitzwater M. I do not think there is a quick fix//Civility in Presidential Election Discourse. Rindge, New Hampshire: Franklin Pierce University, 2016, P. 6-7.
52. Fishman P. Conversational insecurity. Language: Social psychological perspective. Oxford, 1980. P. 127-132.
53. Freed A. Language and gender in an experimental setting. Rethinking language and gender research: theory and practice. New York, 1996. P. 54-76.
54. Kotthoff H. Ritual and style across cultures. Handbook of Intercultural Communication. - Berlin: Mouton de Gruyter., 2009. - P. 173-197.
55. Lakoff G., Johnson M. Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought. – N.Y.: Perseus Books, 1999. – 624 p.
56. Lakoff G. The President Is The Nation: The Central Metaphor Trump Lives By. URL: georgelakoff.com/2017/08/01/the-president-is-the-nation-the-central-metaphor-trump-lives-by
57. Larina T. B. Culture-Specific Communicative Styles as a Framework for Interpreting Linguistic and Cultural Idiosyncrasies // International Review of Pragmatics. - 2015. № 7. - P. 195-215.
58. Lipka L. Non-serious Text Types, Comic Discourse, Humour, Puns, Language Play, Limericks, Punning and Joking. SKASE Journal of Theoretical Linguistics. 2009. Vol. 6. Issue 1. P. 84-91.
59. Locker K.O. Business and Administrative Communication. – Chicago: Irwin Inc., 1995. 688 p.
60. McKeever, K. Words Matter: The Why, When, and Where of Civil Discourse. Civility in Presidential election Discourse. Rindge, New Hampshire: Franklin Pierce University, 2016, P. 3-4.
61. Maltz D. Borker R. Cultural approach to male-female miscommunication. Handbook of language and social psychology. 1982. P. 417-444.
62. Maushart, S. Wifework: What Marriage Really Means for Women. London: Bloomsbury, 2002. 281 p.

63. Rieke R.D. Sillars M.O. Argumentation and critical decision making.- Longman, 1997. 318p.
64. Sego L.P. Philistines, Barbarians, Aliens, et al.: Cognitive Semantics in Political "Otherness". Language and Ideology: Vol. II. Descriptive Cognitive Approaches. – Amsterdam/Philadelphia : Benjamins, 2001. Pp. 107–116.
65. Sunderland J. Language and Gender. An advanced resource book. 2006. P.10-15.
66. Young, H. One of us: a Biography of Margaret Thatcher. New York : Farrar Strauss Giroux, 1989. XII, 596 p
67. Van Dijk T. A. What is Political Discourse Analysis?//Political Linguistics. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co., 1997, P. 11-52.
URL:<http://discourses.org/OldArticles/What%20is%20Political%20Discourse%20Analysis.pdf>
68. Van Dijk T. A. Ideology: A Multidisciplinary Approach. London, 1998.
69. Weisgerber J.L. Muttersprache und Geistesbildung. Berlin. 1993. 102 S.
70. Zimmerman D., West C. Sex roles. Interruptions and silences in conversations. Language and sex: Difference and dominance. Boston, 1975. P. 78-94.

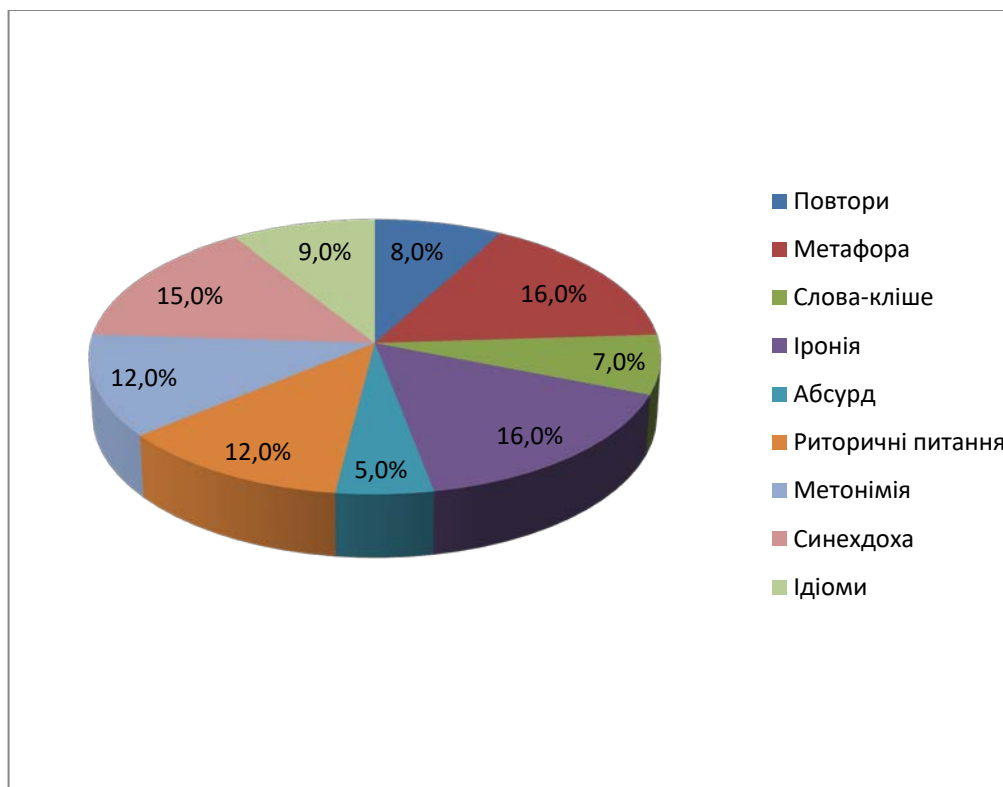
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

71. British Political Speech. URL: <http://www.britishpoliticalspeech.org/speech-archive.htm>
72. Clinton H. Speech at the Democratic Convention. <https://www.nytimes.com/2016/07/29/us/politics/hillary-clintondnc-transcript>, July 29, 2016
73. Clinton H. Economic Speech. <http://www.newsweek.com/hillary-clinton-full-transcript-economic-speech-489602html>, August, 11, 2016.
74. Michelle Obama on sexual misconduct and gender inequity: 'Enough is enough'. NBC News. [URL:<https://www.nbcnews.com/news/us->](https://www.nbcnews.com/news/us-)

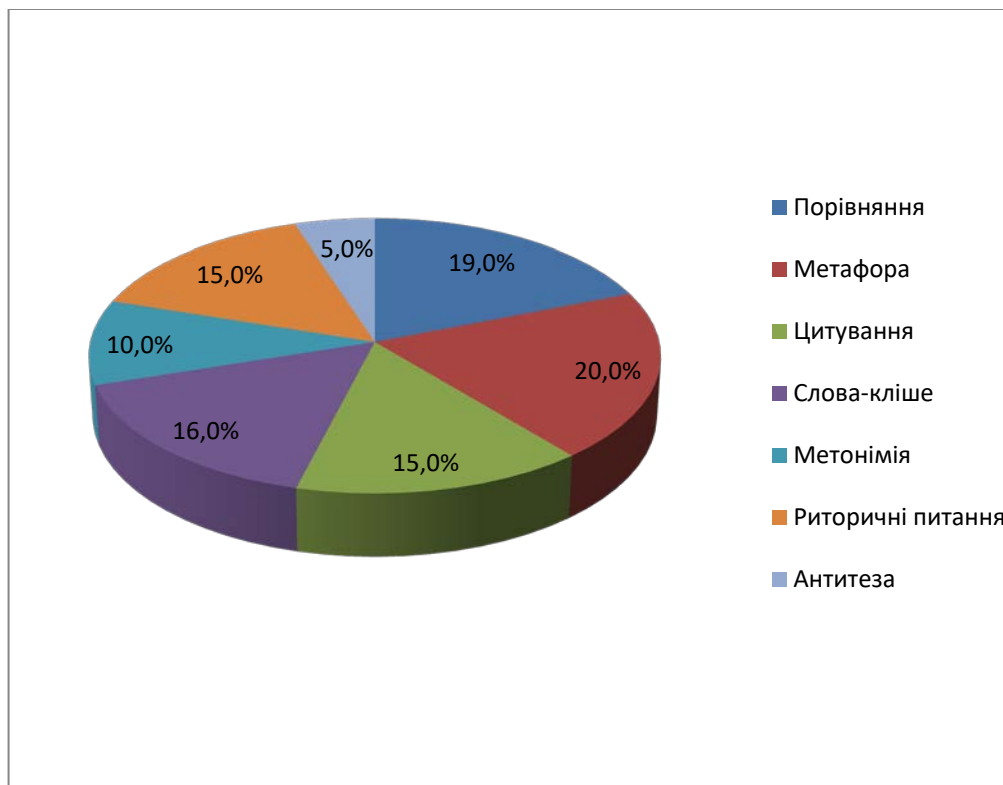
[news/michelle-obama-keepfighting-gender-equality-even-if-it-makes-n918921](https://www.youtube.com/watch?v=Ja_IYvSGsKM&feature=share)

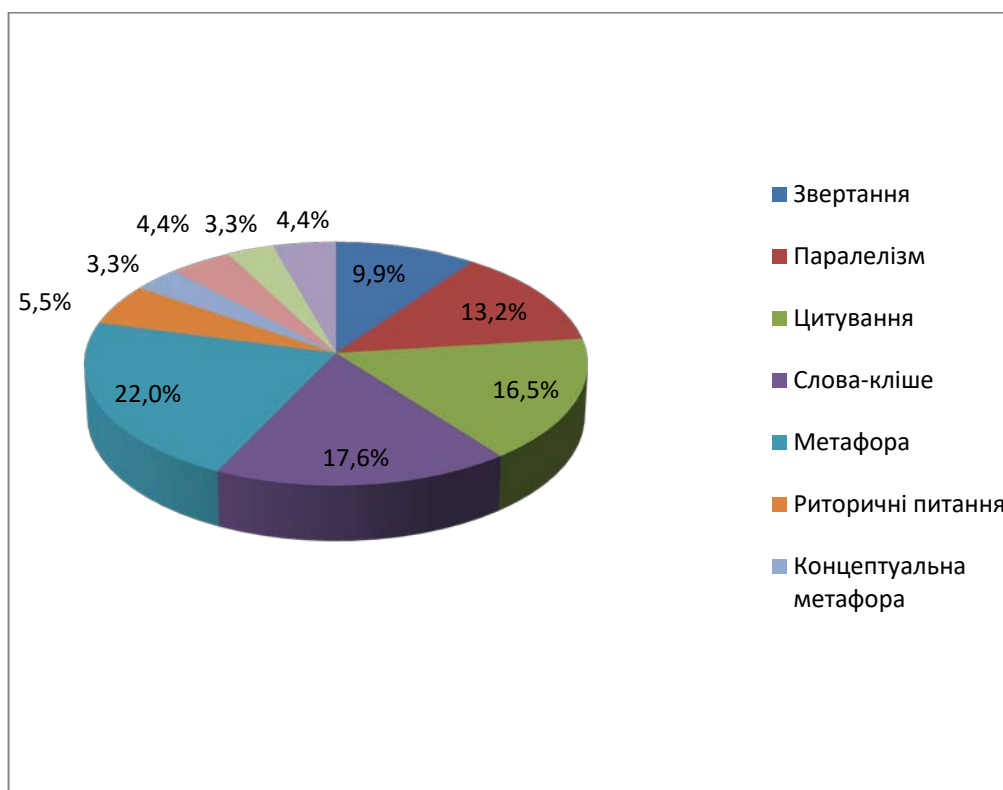
75. Interview with the British Prime Minister Margaret Thatcher for the Soviet Central Television. 1987. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Ja_IYvSGsKM&feature=share
76. Margaret Thatcher Rome European Council. 1990. URL: <https://www.margaretthatcher.org/document/108234>
77. Theresa May's first speech to the nation as prime minister- in full. 2019. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresamay-s-first-speech-nation-prime-minister-full-a7135301.html>.
78. Theresa May's speech on future UK-EU relations. 2018. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-43256183>.
79. Full Theresa May's speech on Brexit in Grimsby. 2019. URL: <https://brexitcentral.com/full-text-of-theresa-mays-speech-on-brexit-ingrimsby>.
80. Sanford C. Nancy Pelosi, House Democrats Press Conference on Violence Against Women Act Transcript March 17. Rev. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/nancy-pelosi-house-democrats-pressconference-on-violence-against-women-act-transcript-march-17>
81. Sanford C. Rep. Alexandria Ocasio-Cortez (AOC) House Floor Speech Transcript on Yoho Remarks July 23. Rev. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/rep-alexandria-ocasio-cortez-floorspeech-about-yoho-remarks-july-23>

ДОДАТКИ

*Додаток А***Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у промовах М.Тетчер**

**Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у промовах
Г. Клінтон**

Кількісні показники лексико-стилістичних засобів у промовях Т. Мей

SUMMARY

INDIVIDUAL STYLE OF WOMEN POLITICIANS OF THE 20-21 CENTURIES. 2022.

The relevance of this study is determined by the fact that the study of an authoritative personality, a female politician, is of particular interest with the appearance of an increasing number of female politicians on the world political arena. No less relevant is the problem of the integral construction of reality by an individual linguistic personality and the influence of various aspects of its social manifestation (status, gender, nationality, age, interests, etc.) on this construction.

Public speeches of Margaret Thatcher, Hillary Clinton, and Theresa May served as research material.

It is determined in the work that political discourse is a sign formation that has two dimensions - real and virtual, while in the real dimension it is understood as a text in a specific situation of political communication, and its virtual dimension includes verbal and non-verbal signs oriented to the service of the sphere of political communication. The most common types of political discourse are speeches and debates. It is established that each politician chooses his own strategy, but most often it is argumentation and persuasion.

The next question of this study concerns the specifics of gender political discourse. It was determined that gender is a certain set of cultural traits that characterize the social behavior of men and women, their relationships with each other. Involvement of women in socio-political processes and solving important state problems requires a personal desire to engage in this type of activity.

In general, the dominant political discourse is that female politicians are more interested in diplomatic relations and mutual understanding. During the work, the typical characteristics of political speeches were also discussed, from which it can be concluded that the presence of such types as logic, creativity, imagery, lexical content and various semantic and stylistic techniques of the text are very important for political speech. This means that when preparing a political speech,

you should pay attention to the logic of the presentation of thoughts, follow a certain sequence that facilitates the perception of information. Regarding the images, it should be noted that each female politician used separate images to express her opinion on a specific issue.

It was determined that the choice of linguistic means of forming the image of a female politician is connected with the desire to masculinize the image, on the one hand, and to feminize it, on the other. In their speeches, women politicians use lexical and syntactic means of realizing gender, which will allow to find the auxiliary meaning of a certain phenomenon or event.

At the lexical level, the main differences in women's speeches were observed in the use of a number of linguistic stylistic tools, such as: emotional and evaluative vocabulary with negative semantics to describe one's opponent and his actions in order to discredit him in the eyes of potential voters; with positive semantics - for the formation of one's own positive image, self-promotion.

On the example of the investigated speeches of Hilary Clinton, Alexandria Ocasio-Cortez, Nancy Pelosi and Michelle Obama, it was determined that politicians use linguistic means with positive semantics, namely, the frequency of epithets is 24% (24 examples), and metaphors - 34% (34 examples). The use of linguistic means with negative semantics is slightly inferior, so the following results were obtained: epithets - 19% (19 examples), metaphors - 23% (23 examples). Accordingly, the least frequent is the use of linguistic means with a negative semantic meaning.

At the syntactic level, one of the most effective stylistic techniques used by all women politicians without exception is the technique of syntactic repetition, in which the initial part of the statement (anaphora) is usually repeated. Reception of repetition is generally used in order to methodically inspire the addressee with the opinion required by the author of the speech.

As for syntactic means, the frequency of using complex sentences with a subordinating conjunction is 37% (37 examples), while with a subordinate conjunction - 12% (12 examples) and with a conjunction without a conjunction -

7% (7 examples) , simple sentences 34% (34 examples), complex sentences with subordinate and subordinate clauses – 10% (10 examples).

The main part of the research is based on the speeches of Margaret Thatcher, Hilary Clinton, Theresa May, on the basis of which certain features of the style of gender political discourse were discussed.

Margaret Thatcher appears as a politician who is confident in her abilities, in the measures taken to improve people's lives, and in the work of the party she leads. It was determined that the most frequent means of gender identification in politics are metaphors (16%), irony (16%), rhetorical questions (12%), metonymy (12%), synecdoche (15%), cliché words (7%), repetitions (5%), absurdity (5%), idioms (9%).

As a result of the analysis of Hillary Clinton's political speeches, it was determined that in her political discourse, the candidate's self-presentation occurs with the help of an argumentative strategy, which is implemented with the help of several tactics: solidarity, generalization, analogy, reference to an authoritative person, contrast, description of a positive perspective. Quantitative indicators of lexical and stylistic means in Hilary Clinton's speeches show that the most frequent means of gender identification of the politician are metaphors (20%), comparisons (19%), citations (15%), cliché words (16%), metonymy (10%) , rhetorical questions (15%), antithesis (5%). Theresa May raises issues of democracy, equal rights, racism, freedom of every citizen, women's rights in society. In her speeches, the pronoun form of the presentation of the material is distinguished. She adds more parallel constructions and repetitions to her speeches. It was determined that the most frequent means of gender identification of Theresa May are addressing (10%), parallelism (13%), citation (16%), cliché words (17%), conceptual metaphor (22%), rhetorical questions (5%).

Thus, it can be concluded that female politicians of the 20th-21st centuries formed their individual style in speeches and behavior.